

Komunisté nezvedají prst, nýbrž pěst

PAVEL ŽÁČEK

Zní to možná překvapivě, ale i uvnitř Státní bezpečnosti (StB) mělo Pražské jaro své stoupence. Názorové štěpení urychlila dubnová změna vlády a nástup reformního ministra vnitra Josefa Pavla do funkce. Těsně před okupací a v jejím průběhu pak vyšlo jasně najevo, kdo stojí za československou vládou a kdo podporuje sovětskou stranu. Nejzřetelněji projevili během srpnových dnů své postoje jednotliví náčelníci. Jedním z nich byl i budoucí generálmajor Bohumír Molnár (vl. jm. Motejlek), který ve Sboru národní bezpečnosti působil třiatřicet let. Do análů tajného zpravodajského duelu studené války se snad nejvýrazněji zapsal během srpna 1968, v prvních dnech okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Jeho podřízení z politické policie totiž působili ve prospěch sovětských bezpečnostních a vojenských orgánů i v době, kdy již hlavní aktéři puče, jako náměstek ministra vnitra plk. Viliam Šalgovič či jeho „náčelník štábu“ pplk. Josef Ripl, opustili své posty anebo ztratili reálnou moc, kterou se snažili ve prospěch okupantů použít.

LÁZEŇŠTÍ HOSTÉ

Už zhruba měsíc před 21. srpnem 1968 přibyla do jednoho z hotelů v Karlových Varech skupina ze sovětského Výboru pro státní bezpečnost (KGB), *legalizovaná jako lázeňští hosté*. Příslušníci skupiny měli mít *kontakty* s pplk. Molnárem a své cesty po trase Karlovy Vary–Praha – coby krytí sportovními zájmy – absolvovali s tenisovými raketami.¹ V té době už pplk. Molnár sledoval spíše sovětskou než československou linii.

Přesvědčil se o tom i náčelník krajské správy SNB Praha pplk. Josef

Karas, který krátce po svém nástupu do funkce zjistil, že ho jeho zástupce pro Státní bezpečnost neinformuje o pokynech, které vydával pro okresní oddělení StB ve Středočeském kraji. Pplk. Molnár například uložil podřízeným, aby denně sledovali a hlásili ohlasy na události, zkoumali, jaká je aktuální protisovětská nálada obyvatelstva a kdo patří mezi iniciátory těchto nálad. *Když jsem jej upozornil, proč nejsem o těchto věcech informován, odpověděl, že nejde o důležité informace*. Náčelníkovi krajské správy také nebyla předána žádná

informace o tom, že by byla připravena okupace ČSSR vojsky států Varšavské smlouvy. *Mohu uvést, že ve společnosti byla nervozita z tehdejší situace, ale v žádném případě jsem nevěřil, že by tento stav mohl vyústit v obsazení našeho území*. Dne 20. srpna 1968 skončil pplk. Karas kolem 18.00 hod. v zaměstnání a odešel domů.²

Diskusi posledního svobodného dne završil – netuše, co přinesou následující hodiny a dny – zástupce náčelníka správy Veřejné bezpečnosti Praha pplk. JUDr. Jiří Křenek, který

1 Ústav pro soudobé dějiny (dále jen ÚSD), sb. Komise vlády ČSFR pro analýzu událostí 1967–1970 (dále jen KV ČSFR), AK 511; dok 1/2; zaznamenal Dr. Karel Jaroš.

2 Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (dále jen ÚDV), ČVS: ÚDV-52/Vt-95, díl č. I. Protokol o výslechu svědka JUDr. Josefa Karase, 29. 9. 1995, s. 2.

Zástupce náčelníka KS-SNB Praha
pplk. Bohumír Molnár Foto: ABS

V roce 1968 byl plk. Viliam Šalgovič
náměstkem ministra vnitra pro řízení
StB Foto: VHA

Zástupce náčelníka II. správy HS-StB
pplk. Josef Ripl Foto: ABS

jaro roku 1968 i přes ostré novinářské kampaně proti Veřejné bezpečnosti považoval za období renesance socialismu. *Bylo to doba vhodná také k vyřizování různých osobních účtů a averzí a nutno říci, že ti, kdo své pero takovým náladám propůjčili, vykonali pro obrodný proces medvědí službu. Za nejdůležitější úkol mimořádného XIV. sjezdu považoval volbu nových členů Ústředního výboru KSČ, lidí otevřených a charakterních, důvěryhodných, spíše mladších, a ještě ke všemu schopných a moudrých. Bez jejich rozhodující většiny ve stranickém vedení považoval novou politiku za nemožnou a nebezpečí konzervativních recidiv za příliš silné. Sjezd měl podle jeho názoru znamenat tečku za nadějemi těch, kteří by věci rádi vrátili zpět.*³

PŘÍPRAVY PUČE

Plk. Jaroslav Klíma i po svém odvolání z funkce náměstka ministra vnitra zůstal v kontaktu s hlavním sovětským poradcem z KGB gen. Michailem Grigorjevičem Kotovem a poradcem při Hlavní správě Státní bezpečnosti plk. Jevgenijem Grigorjevičem Nazarovem, který ho v průběhu srpna

major Karel Podlešák (1926),
starší referent 1. oddělení II/A odboru

V roce 1968 – 1969 jsem plně stál na pozicích marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Z těchto hledisek jsem v uváděném období obhajoval politiku KSČ v místě mého rodiště a rodiště manželky, pokud jsem se setkal s názory lidí, kterým nebylo politicky jasno. Politiku KSČ jsem též obhajoval v politických rozhovorech se svojí manželkou a dcerou, které byly v důsledku akcí pravicových a protisocialistických sil politicky dezorientovány a události prožívaly citově, nikoliv rozumově. Energickým způsobem jsem v politických rozhovorech postupoval proti příslušníkům MV (spolupracovníkům z 1. odboru – bývalé pracoviště), kteří byli později ze služeb MV propuštěni, neboť projevovali pravicové smýšlení a byli proti internacionální pomoci pěti socialistických zemí. V roce 1968 jsem se zúčastnil oslav VŘSR v Lucerně v Praze. Těsně před vstupem vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR jsem byl pověřen zvláštními služebními úkoly. Služební úkoly jsem rovněž plnil při všech demonstracích na Václavském náměstí a v jeho okolí, které se v uváděném období v Praze udály. Při jedné ze služebních akcí na Václavském náměstí, na které jsem byl zúčastněný s řidičem s. Čechem a dalšími ss. Vyternou a Kovačikem, bylo nám při odvážení pachatele od rampy Státního musea, velmi poškozeno služební auto dlažebními kostkami kterými na nás bylo rozběsněným davem házeno a bráněno v odjezdu. Doplňek k dotazníku MV, 20. 12. 1971

1968 požádal, aby označil *spolehlivé soudruhy*. Bývalý náčelník hlavní správy Státní bezpečnosti do čela *případné akce* doporučil zástupce náčelníka II. správy HS-StB pplk. Josefa Ripla. *Pro město Prahu jsem pak doporučil soudruha Bohuslava (sic!) Molnára*. Při osobním setkání s pplk. Riplem posléze zjistil, že se na něj již v dané věci obrátil náměstek ministra vnitra pro Státní bezpečnost plk. Viliam Šalgovič. *Prohovořil jsem s nimi*

v podstatě vyhledání spolehlivých soudruhů pro případ, že se ve straně zformuje zdravé jádro a bude potřebovat naši podporu.

Před polednem 20. srpna 1968 gen. Kotov seznámil plk. Klímu s *připravenou akcí internacionální pomoci* a požádal ho, aby se k ní připojil: *Moskva radí, abyste se této akce zúčastnil u s. Šalgoviče, protože znáte pracovníky a můžete mu být radou nápomocen.*⁴ Klímová reakce byla

3 KŘENEK, Jiří: Mladší schopné a moudré. *Svoboda*, č. 200, 20. 8. 1968, s. 2.

4 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), personální spis J. Klímy. Vysvětlení k mé činnosti a mé úlohy v období před a v průběhu internacionální pomoci v srpnu 1968, 21. 8. 1974.

překvapivá – nejprve se vypravil za rodinou na chatu do Štěchovic.⁵

Plk. Šalgovič nejpozději po zahájení 93. schůze předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa ve dvě hodiny odpoledne informoval pplk. Molnára, že vojska Varšavské smlouvy vstoupí na území ČSSR. Šalgovič také tvrdil, že předsednictvo ÚV KSČ mělo v této věci obdržet dopis od pěti vlád socialistických zemí či přímo od s. Brežněva a že právě situaci řeší. Primárním úkolem zástupce náčelníka krajské správy SNB Praha bylo uvést do pohotovosti asi 30 příslušníků Státní bezpečnosti a vyčkat dalších pokynů.⁶ Je pravděpodobné, že pokyny náměstka konkretizoval pplk. Ripl, který je z titulu jakéhosi „náčelníka štábu“ pučistů v průběhu odpoledne předával vybraným funkcionářům. Od podřízených pplk. Molnára se zjevně očekávalo především vytvoření úderných skupin pro paralyzaci (tzv. zabezpečení) rozhlasu po drátě i televizních vysílačů a internaci vybraných stranických a ústavních činitelů (tzv. poskytnutí ochrany).⁷

Kolem 15.30 hod. se u náčelníka 8. oddělení II/A odboru krajské správy SNB Praha kpt. Jiřího Malého konala narychlo svolaná porada náčelníků Státní bezpečnosti, kde po nich bylo požadováno, aby určité osoby zůstaly doma, že se bude provádět nějaké opatření a zítra bude vše v pořádku.⁸ Podle ne plně prověřených infor-

mací získaných s odstupem několika dnů vedením krajské správy SNB měl pplk. Molnár vyzvat přesně neurčený počet náčelníků i pracovníků k tomu, aby se ve večerních hodinách dostavili na pracoviště, že se očekává pohotovost v souvislosti s řešením, které projednává předsednictvo ÚV KSČ.⁹

Pplk. Molnár vyslal služební Škodu MB 1000 s řidičem a starším referentem 1. oddělení odboru operativní techniky kpt. Josefem Bolkem pro náčelníka 6. odboru KS-SNB pplk. Jindřicha Beneše, jenž trávil dovolenou na chatě u Sedlčan.¹⁰ Beneš posléze potvrdil, že byl řidičem vyrozuměn, aby se dostavil na své pracoviště. Současně, abych vyrozuměl v tomto směru i soudr. plk. Bokra, který dlal rovněž na dovolené na své chatě. [...] Výzvy jsem uposlechl a odjel do Prahy.¹¹ Mezi pátou a šestou hodinou navštívili před více než měsícem odvolaného náčelníka správy operativní techniky (VI. správa MV) plk. Jana Bokra. Sdělili mě, že se asi bude něco dít, [...] abych asi ve 23.00 hod. přišel na KS SNB Praha.¹² Až po pádu komunistického režimu doplnil, že mu tlumočili přímo žádost náměstka V. Šalgoviče, aby se dostavil ve večerních hodinách k pplk. Molnárovi.¹³

Po návratu plk. Klímy do pražského bytu, někdy kolem šesté odpoledne, se mu konečně dovolal náčelník sekretariátu mjr. Josef Jílek a pozval ho k náměstkovi plk. Šalgovičovi.¹⁴ K budouvě Hlavní správy Státní bezpečnos-

Náčelník VI. odboru
pplk. Jindřich Beneš

Foto: ABS

ti „Sadvá“ se její exnáčelník dostavil asi za hodinu. Mjr. Jílek mu předal náměstkův vzkaz, že se má přesunout na krajskou správu Státní bezpečnosti Praha a tam čekat. Optimisticky naladěný pplk. Ripl tlumočil úkol obsadit budovu ministerstva vnitra na Letné a znemožnit činnost „operačního štábu“ a Pavla, než o půlnoci přijdou vojska. Zástupce náčelníka II. správy HS-StB mu zajistil požadovanou pětičlennou skupinu příslušníků ústředního eskortního střediska Sboru nápravné výchovy, kterou po osmé hodině dirigoval do Bartolomějské ulice.¹⁵ Její velitel pplk. Dr. František Rezek přijel na krajskou správu SNB Praha, kde se v tu dobu kromě bývalého náčelníka HS-StB nacházelo několik soudruhů, jejichž jména [...] neznal.¹⁶

5 ÚDV, ČVS: ÚDV-52/Vt-95, díl č. V. Protokol o konfrontaci mezi obv. Jaroslavem Klímou a JUDr. Lubomírem Štrougalem, 10. 9. 1996, s. 6.

6 ABS, f. IMV, 03-13. Záznam o činnosti KS STB od 21. 8. 1968, pplk. B. Molnár, 11. 9. 1968.

7 Tamtéž, f. IMV, 03-3. Vyjádření k událostem 21. srpna 1968, pplk. Josef Ripl, 16. 9. 1968; HOMOLÁČ, Miroslav: Srpnové dny na ministerstvu vnitra a jemu podřízených složkách v roce 1968, rkp., březen 1992, s. 63–65.

8 HOLÁ, Věra – BÁRTA, Drahomír: Sběrka svědectví z let 1968–69 v Československu. Sb. KV ČSFR, 15. 3. 1990, s. 620.

9 KOUDELKA, František – SUK, Jiří: Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát v období Pražského jara 1968 (leden – srpen 1968). Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970. Nakladatelství Doplněk. Brno 1996, s. 268.

10 HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: Sběrka svědectví, s. 620.

11 ABS, f. IMV, 03-17. Vyjádření, pplk. J. Beneš, 11. 11. 1968.

12 ABS, f. IMV, 03-3. Zpráva o činnosti v době obsazování našeho území vojsky Varšavské smlouvy, J. Bokr, 1. 9. 1968.

13 ÚDV, ČVS: ÚDV-52/Vt-95, I. díl. Protokol o výsledku obviněného Jana Bokra, 12. 12. 1995, s. 3.

14 ABS, personální spis J. Klímy. Vyjádření, 6. 9. 1968.

15 F. Rezek jako další členy skupiny identifikoval kpt. Jenčíka, prap. Schreiber, pprap. Jiřího Dvořáka, psordova pprap. Němce a řidiče Englického.

16 ABS, f. IMV, 03-5. Vyjádření pplk. dr. Františka Rezka, 17. 9. 1968.

Kolem osmé, tj. asi čtvrt hodiny po příjezdu plk. Bokra domů, telefonoval pplk. Beneš, že by bylo lepší, kdyby pro něj přijel a zavezl ho do Bartolomějské 7. *Asi ve 20.30 hod. mě přivezl na KS SNB do kanceláře s. Molnára. Zde byl také s. Klíma Jaroslav, Rezek František a další soudruzi. Hovořili jsme o běžných otázkách.*¹⁷ To zprvu potvrdil i plk. Klíma: *O akci se nehovořilo, protože se nevědělo, o co se jedná, ovšem vše se vyjasnilo – v rozporu s jeho tvrzením – již před přechodem prvních bojových jednotek spojenců přes čsl. hranice. U pplk. Molnára se postupně začali shromažďovat také někteří příslušníci ze správy.*¹⁸

Teprve asi až dvacet minut po desáté se prý plk. Bokr zeptal, o co vlastně jde. *Bylo mi řečeno, že zasedá PÚV KSČ, posuzuje vážné otázky a že ve 24.00 hod. začne obsazování našeho území vojsky Varšavské dohody. Vůbec jsem netušil, že jde o něco nenormálního. Jeho úkolem mělo být zabezpečit za pomoci příslušníků správy operativní techniky důležité telekomunikační ústředny, rozhlas a televizi proti jakémukoliv zneužití. Vyjádřil jsem se, že to v noční době nebude tak jednoduché, že by bylo třeba jednat s řediteli a techniky. Řekl jsem též, že si zavolám s. ing. Ciruse, který byl jmenován náčelníkem VI. správy MV.*¹⁹ Po letech své svědectví doplnil: *V pozdních nočních hodinách jsme šli společně s Klímou do kanceláře Molnára, který Klímovi řekl: „Jardo, ty víš co máš dělat, Bokr půjde s tebou do budovy MV na*

Letné, kde vás bude čekat Milata.“ Pplk. Molnár jim měl dále sdělit, že bývalý náčelník kádrové a organizační správy MV plk. Miroslav Milata jim na místě řekne další podrobnosti.²⁰

Stanovený signál od plk. Šalgoviče, respektive pplk. Ripla, přišel kolem 23.30 hod., kdy byla skupina telefonicky vyzvána, aby odjela na Letnou a zajistila budovu ministerstva před proniknutím nepovolaných osob dovnitř.²¹ Plk. Klíma se zeptal Bokra, zda může svým autem odjet na VI. správu MV a provést další opatření. *Soudr. Molnár a ostatní zůstali na KS SNB Praha. Protože jsem svoje auto neměl, vyzval mě soudr. Klíma, abych jel s ním a potom že půjdu na správu.*²² Plk. Klíma se obratem telefonicky spojil s plk. Milatou a podle smluvného hesla si s ním sjednal schůzku před ministerstvem vnitra. *Jel jsem se s. Bokrem a za námi s. Rezek se svojí skupinou. Na dohodnutém místě jsem se setkal se s. Milatou...*²³

Mezitím na svá pracoviště v objektu krajské správy SNB Praha dorazila řada příslušníků Státní bezpečnosti. Zástupce náčelníka 1. oddělení II/A odboru mjr. Jaroslav Vokurka například dle vlastního sdělení přišel již ve 21. hod. Konkrétnější informace o přípravách na opatření v souvislosti s příchodem vojsk se mezi přítomnými rozšířily o hodinu a půl později.

„CENTR“ PUČISTŮ

K oficiálnímu vyhlášení stoprocentní pohotovosti Státní bezpečnosti

pplk. Molnár z příkazu náměstka plk. Šalgoviče přistoupil krátce po 23.30 hod. (zřejmě po odjezdu skupiny plk. Klímy).²⁴ Kromě zástupce náčelníka krajské správy SNB se na velení od počátku podíleli zástupce náčelníka II/A odboru pplk. Josef Erben, náčelník VI. odboru pplk. Jindřich Beneš, předseda celouťvarového výboru KSČ (město) mjr. Karel Peška, další zástupce náčelníka II/A odboru mjr. JUDr. Václav Pechek, náčelníci 1. oddělení mjr. František Slabý, 6. oddělení mjr. František Hovorka, 3. oddělení pplk. Miroslav Machaň, dále náčelníci 1. i 2. oddělení analyticko-evidenčního odboru pplk. Zdeněk Macháček i mjr. Josef Babovák a náčelník I. odboru (rozvědný) KS-SNB mjr. František Hylmar. Pplk. Erben vydal pokyn, aby se příslušníci přítomní v budově vystrojili jako za bojové pohotovosti. Ve 24.00 hod. již skutečně několik příslušníků působilo v uniformách.²⁵

Sovětští zpravodajští důstojníci, respektive příslušníci KGB, vyhledali o půlnoci bez nějakých dotazů v budově krajské správy SNB Praha v Bartolomějské 7 přímo pplk. Molnára a společně s ním prováděli opatření související s vojenským obsazováním hlavního města. Náčelník krajské správy pplk. Karas ve své zprávě posléze zmínil chaos, který panoval v prvních hodinách 21. srpna 1968 u správy Státní bezpečnosti. *Nikdo mimo pár zasvěcených osob, jejichž okruh není bezpečně znám, nebyl o ničem informo-*

17 Tamtéž, f. IMV, f. IMV, 03-3. Zpráva o činnosti, J. Bokr, 1. 9. 1968.

18 Tamtéž, personální spis J. Klímy. Vyjádření, 6. 9. 1968.

19 Tamtéž, f. IMV, 03-3. Zpráva o činnosti, J. Bokr, 1. 9. 1968.

20 ÚDV, ČVS: ÚDV-52/Vt-95, díl č. I. Protokol o výslechu obviněného Jana Bokra, 12. 12. 1995, s. 3.

21 Jednotlivá svědectví obsahují různé časové údaje: před 23.00, po 23.00, 23.15, 23.30 a 23.40 hod.; z rozboru událostí se jako nejpravděpodobnější jeví časový úsek mezi 23.15 a 23.30 hod. ABS, personální spis J. Klímy. Vyjádření, 6. 9. 1968; ÚDV, ČVS: ÚDV-52/Vt-95, díl č. IV. Protokol o výslechu svědka JUDr. Jaroslava Klímy, 29. 10. 1991, s. 7 a díl č. I. Protokol o výslechu obviněného Jaroslava Klímy, 26. 9. 1995, s. 5.

22 ABS, f. IMV, f. IMV, 03-3. Zpráva o činnosti, J. Bokr, 1. 9. 1968.

23 Tamtéž, personální spis J. Klímy. Vysvětlení k mé činnosti, 21. 8. 1974.

24 Podle svědectví pplk. RSDr. V. Hlaváčka vyhlásil pplk. J. Ripl stoprocentní pohotovost na II. správě HS-StB z rozkazu plk. V. Šalgoviče ve 23.45 hod. KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 249.

25 HOLÁ, V. – BARTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 620.

Předseda CÚV KSČ (město)
mjr. Karel Peška

Foto: ABS

Zástupce náčelníka II/A odboru
mjr. JUDr. Václav Peček

Foto: ABS

Náčelník 8. oddělení II/A odboru
kpt. Jiří Malý

Foto: ABS

ván. Dokonce nebylo ani jasno, jakou úlohu v dané situaci má S-Stb plnit, jaké úkoly kromě těch, které byly bezprostředně nařizovány Molnárem, mají pracovníci zabezpečit. Rozkazy se vzájemně křížily, dokonce i odporovaly. Pplk. Molnár jako zástupce krajské správy SNB pro Státní bezpečnost pouze plnil úkoly vyplývající z jeho spolupráce se zpravodajskými orgány SSSR a správu Státní bezpečnosti jako takovou neřídil. Tím došlo k tomu, že i další články řízení byly zaměstnány úkoly v tomto směru. Místo toho, aby zabezpečovaly plnění úkolů vyplývajících pro ně z funkce v tak složitých podmínkách.²⁶

V prvních chvílích okupace vešel ve styk se sovětským velením a pracovníky rozvědky KGB i starší referent 7. oddělení II/A odboru por. Václav Lukeš. Docházel jsem na komandaturu za s. plk. Ščelbakovem, kde jsme probírali plán Prahy a kde jsem soudruhům poskytoval informace o šířích ulic a možnosti průjezdu tanků.²⁷

Podle svědeckví samotného Molnára obdržel od plk. Šalgoviče po vstupu prvních tanků na území republiky pokyny obsadit televizní věž Petřín, rozhlas po drátě a mezinárodní ú-

střednu spojů. Toto jsem provedl v 01.30 hod. v noci, tvrdil pplk. Molnár. Mezinárodní ústředna spojů byla ale již vypnuta na příkaz koho nevím. Televizní věž a rozhlas po drátě v tu dobu rovněž nepracovaly.²⁸

Dozorčí důstojník krajské správy SNB probudil náčelníka 2. oddělení VII. (spojovacího) odboru npor. Vratislava Hejhala ve 23.45 hod. 20. srpna 1968 s tím, že se má okamžitě dostavit na pracoviště [...] a hlásit se u s. Molnára. Bylo mu doporučeno, aby si vyzvedl služební „Volhu“ s. Sedláčka zaparkovanou v objektu Praha-Velešlavín. Do garáží KS SNB v Konviktské ul. jsem přijel asi v 00.30 hod. [...] V hale garáží byly již v tu dobu dvě Volhy se sov. pozn. značkou. Při hlášení příchodu si spojovací důstojník v kanceláři pplk. Molnára povšiml rusky mluvícího muže. S. Molnár se mě tázal, zda vím, kde je petřínský vysílač televize. Po kladné odpovědi byl npor. Hejhal zařazen do skupiny asi patnácti příslušníků Státní bezpečnosti převlečených do stejnokrojů. Mým úkolem z rozkazu s. Molnára bylo, abych tento televizní vysílač umlčel.

Po příjezdu k vysílači Petřín se příslušníci Státní bezpečnosti legiti-

movali přítomnému členovi závodní stráže a soudruha požádali, aby je vpustil dovnitř. Npor. Hejhal nejprve vypořel z provozu přijímací středisko. Potom jsme šli znovu dolů a v přízemí, kde je vlastní vysílač, jsem za přítomnosti orgánů vyšrouboval hlavní pojistky vysílače. Po zjištění u strážného, že napáječe vysílače se nacházejí v suterénu, s příslušníky obdobně vyřadil z provozu i stejnosměrný a žhavicí napáječ. Potom jsme odešli do místnosti závodní stráže. Já jsem se z rozkazu s. Molnára vrátil na KS SNB Praha, kde jsem ho informoval o splnění rozkazu. Pplk. Molnár obratem někde podával telefonickou informaci, že vysílač je mimo provoz. Dále se mě zeptal, nevím-li, jak je rozmístěn drátový rozhlas. Já jsem odpověděl, že jsou zesilovače rozmístěny po obvodech. Pplk. Molnár navíc reagoval, že nepovažuje za nutné o nastalé situaci informovat náčelníka VII. odboru mjr. Josefa Málka, kterému zjevně nedůvěřoval.²⁹

Úkol nalézt sídlo rozhlasu po drátě mezitím plnil také náčelník VI. odboru pplk. Beneš. Po zjištění, že jeho centrála je v budově pošty ve Fibichově ulici, se zformovala skupina

26 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269.

27 V. Lukeš pokračoval: Byl jsem ve styku s orgány GPA a služebně jsem se s nimi podílel na nočních prohlídkách ČTK, zjišťování vysílaček apod. Svoji činnost jsem vyvíjel i v kolportování zpráv. ABS, personální spis V. Lukeše. Životopis, 10. 4. 1975.

28 ABS, f. IMV, 03-13. Záznam o činnosti KS STB od 21. 8. 1968, pplk. B. Molnár, 11. 9. 1968.

29 Tamtéž, f. IMV, 02-7/X. Opis služebního záznamu k událostem 21. 8. 1968, npor. Vratislav Hejhal, 5. 12. 1968.

Náčelník KS-SNB pplk. Josef Karas
Foto: ABS

Náčelník správy StB Praha pplk. Miloš Hrabina (od 24. 8. 1968) Foto: ABS

Zástupce náčelníka S-VB Praha pplk. JUDr. Jiří Křenek Foto: ABS

vedená náčelníkem 2. oddělení II/A odboru mjr. Vladimírem Slavíkem a zástupcem náčelníka 1. oddělení mjr. Jaroslavem Vokurkou s příkazem znemožnit vysílání rozhlasu po drátě, respektive zajistit, aby pokyn, který měly [obdržet] Spoje, byl dodržen.³⁰ Mjr. Vokurka posléze vzpomínal, že po vyhlášení stoprocentní pohotovosti před půlnocí 20. srpna 1968 dostal úkol obléknout se do bojové uniformy, vzít si samopal a pistoli s příslušným počtem nábojů a zajistit jako člen 8-členné skupiny důležitý objekt. Jednalo se právě o centrálu rozhlasu po drátě, umístěnou v Praze na Vinohradech a známou pod krycím názvem Galerie.

Do objektu pošty se skupina přesunula 21. srpna 1968 po druhé hodině ranní dvěma osobními vozy. Velitel skupiny mjr. Slavík se v budově objektu okamžitě spojil s velitelem Lidové milice a rozdělil členům skupiny jednotlivé úkoly. Mjr. Vokurka obdržel úkol hlídat místnost s přepínacím zařízením se stálou službou a operačními techniky. Veškeré pokyny k provozu centrály a manipulaci s přístroji a zařízením dostávala služba, technici a další personál výhradně od svých představených. Do žádných těchto záležitostí jsem nezasahoval ani nedával žádné pokyny. Mým konkré-

ním úkolem bylo střežit toto důležité zařízení v místnosti a nedopustit v žádném případě jejich poškození nebo zničení.³¹

Důležité úlohy připadly také příslušníkům 3. oddělení II/K odboru mjr. Lubomíru Ulmanovi, který měl zajiš-

ťovat přerušování mezistátních hovorů, i kpt. Jindřichu Kühnelovi, jenž zde v minulosti pracoval, znal se s milicionáři, a tudíž mohl organizovat rozmístění osob v budově. Z dalších příslušníků Státní bezpečnosti, kteří se na paralyzaci pracoviště podíleli,

podplukovník Miloš Hrabina (1925), náčelník analyticko-evidenčního odboru

Dne 21. 8. 1968 jsem byl vyzooměn dozorcí službou asi v 01.15 hod., že se mám okamžitě dostavit na pracoviště. Provedl jsem příkaz a na KS-SNB Praha jsem se dostavil asi jako 26 v pořadí. Po příchodu do budovy jsem zjistil, že v budově není ještě přítomný můj přímý nadřízený s. pplk. Karas a proto jsem se ptal (nepamatuji se již koho) na důvod pohotovosti a jaké jsou rozkazy. Bylo mě sděleno, že naše území je obsazováno vojsky pěti států Varšavské dohody, že je třeba si ve 02. hodiny poslechnout prohlášení předsednictva ÚV KSČ, obléci se do polní uniformy a být na pracovišti.

Provedl jsem pokyn, převlékl jsem se. Mezitím jsem slyšel vysílat prohlášení Předsednictva ÚV KSČ i stanoviska prezidenta republiky, v nichž bylo uvedeno, že obsazování ČSSR je prováděno bez vědomí ústavních a hlavních politických činitelů a národ byl vyzván k zachování klidu a pořádku. Za této situace jsem se snažil získat bližší informace a odebral jsem se proto do 3. p. do kanceláře s. pplk. Molnára. Zde jsem zjistil, že s. pplk. Molnár tam má jednání se sovětskými důstojníky. Kdo byl v té době v místnosti přítomen mě není známo. Vrátil jsem se zpět na své pracoviště a vyčkával jsem dalších pokynů. V ranních hodinách asi okolo 04. hod. jsem potkal na chodbě s. pplk. Součka a toho jsem se ptal jak vypadá situace a jaké jsou další pokyny, když vrchní představitelé našeho státu si pomoc nevyžadovali. Soudruh Souček mě odpověděl, že prohlášení P-ÚV-KSČ je podvržené a že se očekává v ranních hodinách nové prohlášení a že vyjde rozkaz ministra vnitra s. Šalgoviče. Na můj dotaz, zda Šalgoviče (domníval jsem se, že se zmýlil) mě opětovně prohlásil, že s. Šalgovič je ministrem vnitra.

Vzhledem k tomu, že jsem nebyl dostatečně informován o tom, co se v noci dělo, vzal jsem toto sdělení na vědomí s tím, že budu vidět, jak se situace bude vyvíjet dále. Bylo pro mně nepochopitelné, že nepracuje štáb ve vedení KS-SNB, aby byly dány jasné příkazy co je třeba dělat. Šlo mi zejména o materiály analyticko-evidenčního odboru (operativní poznatky, agentúru atd.).

Vyjáždění, 15. 10. 1968

30 HOLÁ, V. - BARTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 620.

31 ABS, f. IMV, 03-17. Úřední záznam, 14. 11. 1968, mjr. Vokurka.

jsou známi starší referenti z 1., 9. i 13. oddělení II/A odboru kpt. Karel Podlešák, mjr. Ladislav Frantál³² a mjr. Gustav Suchánek. Přibližně o půl třetí dorazila do budovy další posila, takže v centrále rozhlasu po drátě působila skupina o síle 12–15 příslušníků krajské správy SNB.³³

Pozdní obsazení centrály rozhlasu po drátě bylo kruciólním momentem počáteční fáze okupace. Po zastavení terestrického vysílání Čs. rozhlasu o druhé hodině ranní se úplně znění výzvy „Všemu lidu ČSSR“ na veřejnost dostalo právě prostřednictvím *drátáku*.³⁴ Předsednictvo nejvyššího stranického orgánu informovalo, že vojska pěti států Varšavské smlouvy překročila státní hranice ČSSR *bez vědomí* prezidenta republiky Ludvíka Svobody i dalších ústavních činitelů, prvního tajemníka ÚV KSČ i jeho orgánů. Kromě odsudku okupace se pro následující hodiny a dny jako klíčová ukázala tato pasáž: *Všichni vedoucí funkcionáři státu, KSČ i Národní fronty zůstávají ve svých funkcích, do nichž byli jako představitelé lidu a členů svých organizací zvoleni podle zákonů a jiných norem platných v Československé socialistické republice*.³⁵

Odvysílání výzvy vyvolalo mezi pučisty poprask. Náměstek Šalgovič, ústřední konspirátor v resortu ministerstva vnitra, byl z chodu události *velmi rozrušen*.³⁶ Náčelník 7. odboru II. správy HS-StB pplk. Albín Kožuch během čilé telefonické konverzace s pplk. Riplem (a možná i dalšími) požadoval zabránit šíření tohoto zfalšovaného dokumentu, *neboť jak s. Dubček tak i s. Svoboda s našim obsazením souhlasili. V rozčilení několikrát opa-*

koval, že jde o podvrh, že je připraveno 6ti stránkové prohlášení, objasňující důvody, proč PÚV-KSČ a vláda požádaly o pomoc vojska Varšavské dohody.³⁷ Plk. Šalgovičovi však autentičnost prohlášení potvrdil přímo Alexander Dubček.³⁸

PRVNÍ KONFLIKTY

Vedení útvarů Veřejné bezpečnosti KS-SNB Praha bylo o okupaci ČSSR vyrozuměno z Hlavní správy VB teprve kolem druhé hodiny ranní 21. srpna 1968. Náčelník krajské správy SNB pplk. Karas po příchodu do budovy zjistil, že jeho zástupce pro Státní

bezpečnost *bez jeho vědomí* [...] *zpohotovil orgány Stb v kraji, že na KS SNB se nachází skupina sovětských civilistů a jeden z nich sedí v kanceláři pplk. Molnára. Pplk. JUDr. Křenka, zodpovědného za řízení složek Veřejné bezpečnosti, dokonce vzbudil hukot přelétávajících letadel až kolem třetí hodiny. Na svém pracovišti začal ihned zjišťovat, proč nebyl o ničem informován. Bylo mi sděleno, že se mám dostavit k Molnárovi. Seděl tam už náš společný náčelník a také jeden sovětský poradce. Na dotaz pplk. Křenka, proč jako člen operačního štábu ministerstva vnitra nebyl o průběhu události*

Podplukovník Josef Karas (1923), náčelník krajské správy SNB Praha

Asi kolem 02.00 hod. dne 21. 8. 1968 jsem byl vyrozuměn dozorcím útvaru správy VB, že na území Prahy přijíždí sovětské tanky a od hranic PLR najíždí kolony vojenských vozidel na naše území. Okamžitě jsem odešel na své pracoviště na KS, kde jsem se sháněl po plk. Molnárovi. Ten se po nějaké době dostavil do mé kanceláře, a to společně se sovětským rozvědkem v civilu. Zde ještě poznamenávám, že při příchodu jsem byl dozorcím KS SNB informován o tom, že v budově je v pohotovosti asi 30-ti členná skupina příslušníků StB, a to již od večerních hodin předcházejícího dne. Proto jsem také žádal od plk. Molnára vysvětlení v této věci, on odpověděl, že chtěl zajistit pořádek a bezpečnost v budově KS. Také říkal, že naše vláda neplní závazky vůči SSSR, hrubě je porušuje, že naši zemi hrozí chaos a kontrarevoluce a že je tomu třeba zabránit za každou cenu. Řekl také, že je internacionální povinností socialistických států zabránit hrozičí kontrarevoluci. To prý také zdůvodní v televizním projevu nově ustavený předseda vlády Jozef Lenárt. Krátce nato všichni sledovali televizní obrazovku, na které Lenárt nevystoupil, bylo zde čteno prohlášení PÚV KSČ, ve kterém se odsuzuje vstup cizích vojsk na naše území, který byl přímo charakterizován jako okupace našeho území. Již při tomto televizním prohlášení byla patrná značná nervozita obou zmíněných. Ten sovětský rozvědk mluvil slušně česky a ptal se Molnára, jak je to možné, tedy myšlen obsah vyslaného projevu, chtěl znát důvody, proč vše neprobíhá podle předem připravovaného plánu. Molnár mu na to odpověděl, že odpovědnost za rozhlas a televizi má Karel Hoffmann, tehdejší ministr spojů, který měl také zajistit, aby v tomto televizním vysílání vystupoval Lenárt, který měl zdůvodnit veřejnosti nutnost vstupu spojeneckých vojsk na naše území. Zde bych ještě uvedl, že v jednu chvíli zvonil telefon, který zvedl Molnár a z rozhovoru jsem vyrozuměl, že se hovoří o ruzyňském letišti, kde zřejmě nemělo vše probíhat podle připravovaného plánu. Molnár do telefonu odpověděl, že toto měl za úkol Josef Ripl. [...] Po těch událostech jsem s Molnárem již osobně nikdy nejednal, on úřadoval ze své kanceláře, před jejímž vchodem byli dva ozbrojení sovětské příslušníci.

Protokol o výslechu, 29. 9. 1995

32 Vzhledem k tomu, že ve svědectví je uvedena zkomolenina jména „Francál“, mohlo se také jednat o staršího referenta mjr. Jiřího Francána z 11. oddělení II/A odboru.

33 HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 620.

34 DIENSTBIER, Jiří – LÁNSKÝ, Karel: Rozhlas proti tankům. In: DIENSTBIER, J. – LÁNSKÝ, K. – ŠILHÁN, V. – ŠIMON, B.: *Srpen 1968. Práce. Praha 1990*, s. 31–32.

35 *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*. Svoboda. Praha 1969, s. 297.

36 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 290.

37 ABS, f. IMV, 03-1. Svědectví nejmenovaného příslušníka 7. odboru II. S-HS-StB, b. d.

38 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 291.

vyrozuměn, pplk. Molnár odpověděl, že záměrně, neboť operační štáb je z příkazu nového ministra vnitra plk. Viliama Šalgoviče rozpuštěn.

Pplk. Molnár svému nadřízenému pplk. Karasovi i jeho zástupci pro složku VB pplk. Křenkovi s odkazem na Šalgovičovo pověření sdělil, že se ujal řízení opatření souvisejících s příchodem spojeneckých armád. Informoval je dále, že uvedl Státní bezpečnost do pohotovosti. Veřejnou bezpečnost nikoliv, dokonce ani ne jejího náčelníka, který byl zároveň i jeho nadřízeným. Současně vyzýval k zachování klidu a jednoty při vedení obou složek Sboru národní bezpečnosti.

Pplk. Křenek vyjádřil překvapení nad informací, že by ministrem vnitra byl Viliam Šalgovič. Připomněl rozhlasem šířené prohlášení předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa k okupaci, z něhož vyplývalo, že všichni zůstávají ve svých funkcích. Pplk. Molnár reagoval tvrzením, že: *prohlášení je mystifikace skupiny nezodpovědných lidí a dodal, že si soudruzi měli rozmyslet neplnit usnesení z Čierné.*³⁹ Sovětský zpravodajský důstojník – označený v Křenkově svědectví jako „poradce“ – se mezitím rusky zeptal Molnára, co je s Houskou, tj. bývalým náčelníkem správy rozvědky plk. Josefem Houskou, který právě přebíral vedení centrály I. správy ministerstva vnitra. Molnár někam telefonoval a pak řekl: *Je tam a situaci drží pevně v rukou. V neposlední řadě pak po pplk. Křenkovi požadoval, aby se zdržel jakýchkoliv politických akcí, a zopakoval, že není třeba, aby se dostavoval na ministerstvo vnitra, neboť operační štáb byl zrušen. Od ukončení tohoto jednání již náčelník krajské správy SNB Praha pplk. Karas*

Jeden z letáků vytištěných útvary ministerstva vnitra

Foto: ABS

nebyl oficiálně informován o Molnárem organizovaných opatřeních.⁴⁰

Krátce po vyhlášení pohotovosti nařídil pplk. Molnár posílit ochranu objektu správy Státní bezpečnosti Bartolomějská 7. Situace byla značně nepřehledná, a proto se přicházející příslušníci museli zapisovat u služby při vchodu do budovy (ve 3.45 hod. bylo takto podchyceno již 85 osob⁴¹). Jejich jména byla porovnávána se soupisem asi dvaceti osob určených k internaci, jenž měl k dispozici kpt. Jiří Malý. Zatčené soudruhy předával zástupci náčelníka 6. oddělení II/A odboru kpt. Jaroslavu Hiřmanovi a staršímu referentovi téhož oddělení kpt. Stanislavu Podrázskému, kterým asistoval ještě kpt. Václav Hlavatý z 10. oddělení. Internace byla připravena tak, že po osobní prohlídce soudruhů, kdy jim byly odebrány zbraně a nože, byli předvedeni do předem připravené místnosti. Místnost pro internaci byla upravena tak, že klika

byla jen zvenčí, v oknech byla mříž a z místnosti byl odstraněn telefon a rozhlas po drátě.

Prvním zatčeným se v 01.45 hod. stal technik II. stupně 6. odboru prap. Ivan Železnov, poté byli internováni příslušníci II/A odboru – starší referent mjr. Jaroslav Mejstřík (ve 4.45 hod.), referent ppor. Petr Beran (v 5.00 hod.), starší referent ppor. Vladislav Lapáček (v 6.45 hod.) z 1. oddělení, dále starší referent 4. oddělení kpt. Vítězslav Horák, referent 12. oddělení kpt. Jaroslav Slovák (v 7.30 hod.), starší referent 6. oddělení por. Jiří Kavčiak (v 7.35 hod.) a starší referent 1. oddělení npor. Jiří Vajs (v 8.00 hod.). Postupně tak služba u vchodu předala k internaci v místnosti 6. odboru v pátém patře osm důstojníků, kde byli hlídáni svými kolegy z 5. a 7. oddělení II/A odboru mjr. Janem Sokolem a prap. Miroslavem Kvítkem, vyzbrojenými ostře nabitými zbraněmi.⁴²

39 Tamtéž, s. 270.

40 Molnár vlastizrádcem. Svoboda, 26. 8. 1968, s. 2; KOUDELKA, F. – SUK, J.: Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát, s. 270.

41 HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: Sbírnka svědectví, s. 620.

42 Tamtéž, s. 621–622.

43 ABS, f. S-StB Praha, přírůstek 1986, balík č. 2. Vyjádření k rozhovoru se s. Kefurtem, pracovníkem inspekce KS SNB Praha, 14. 11. 1968, npor. Jiří Vajs. Za vyhledání tohoto dokumentu děkuji Mgr. Světlaně Ptáčnickové.

Při této akci došlo k řadě absurdních situací. Npor. Vajs například znal prap. Kvitka ze svého předchozího působení na obvodním oddělení MV Prahy 3. *Měl jsem také možnost navštívit i jeho rodinu, kde jsem mu z přátelství dělal nějaké fotografie jeho dvou dětí. Od poslední reorganizace nás problematika operativní práce rozdělila, takže jsme se prakticky střetli až v místnosti, kde jsem byl internován, kde nás s. Kvítek hlídal. Tento strážný prý v legraci přislíbil, až bude někde v Ruzyni nebo na Pankráci, že přes manželku zaměstnanou ve vězení mu zajistí větší příděly potravin.*⁴³

Internace těchto příslušníků Státní bezpečnosti trvala asi do půl jedenácté 21. srpna 1968, *kdy byli soudruzi vyzváni, aby odešli domů až do vysvětlení jejich případu.*⁴⁴ Všichni propuštěni byli vyvedeni před budovu krajské správy SNB, odkud zamířili na Národní třídu. *Společně jsme šli na stanici tramvaje před Kubánskou kulturu, kde jsme stáli po skupinkách, vzpomínal npor. Vajs. Tam se hlavně hovořilo o tom, kam bychom měli jít na jídlo, protože většina z nás ani nesnídala a také nám při internaci nebylo dovoleno si obstarat potraviny. Ve stejnou chvíli se k nim od Bartolomějské ulice přiblížili náčelníci 1. a 12. oddělení II/A odboru mjr. František Slabý a mjr. Václav Kříž, kterého Vajs oslovil s otázkou: „Soudruhu náčelníku, myslíte, že to bylo správné, že nás zavřeli?“ S. Kříž mi na to neodpověděl a již na odchodu udělal gesto rukama, které dal před sebe*

*a zakýval hlavou, jako že neví. Mjr. Slabý se prý naopak smál a prohlásil něco jako: Vykašlete se na to a pojdte na pivo, nebo na víno.*⁴⁵

ZATČENÍ ČESTMÍRA CÍSAŘE

Podle svědectví vrcholných představitelů II. správy HS-StB potvrdili plk. Šalgovič i pplk. Rippl, že sovětsí poradci po nich v prvních hodinách okupace požadovali zatčení – zajištění či eufemisticky též *vzetí pod ochranu* – asi osmi čs. stranických představitelů, mezi nimi Františka Kriegla, Čestmíra Císaře, Josefa Smrkovského, Josefa Pavla, Jiřího Pelikána a Oty Šika. Pplk. Rippl – stejně jako Šalgovič – tento požadavek *kategoricky odmítl* a příslušníci KGB na to *údajně* reagovali, *že si to tedy provedou sami.*⁴⁶ Sověti pak zjevně požádali o spolupráci pplk. Molnára.

V brzkých ranních hodinách 21. srpna 1968 na útvarech Státní bezpečnosti v Bartolomějské ulici *jednoznačně* převažovalo přesvědčení o *oprávněnosti příchodu* sovětské armády do ČSSR. Stejně intenzivně komunisté v řadách tajné policie kritizovali politiku stávajícího vedení, nemnozí z nich dokonce hrubě napadali vrcholné představitele KSČ i vlády. *Bylo odsuzováno jednání soudruha Svobody, Dubčeka, Smrkovského, Císaře, Černíka, Šika a dalších, jako osob neschopných, které chtěly odtrhnout ČSSR od Sovětského svazu a hledaly cestu k návratu ke kapitalismu.*⁴⁷

Z rozkazu pplk. Molnára bylo několik namátkou vybraných přísluš-

níků, kteří nastoupili mezi čtvrtou a pátou hodinou ranní, *určeno jako doprovod příslušníků KGB k provedení akcí v souvislosti s ochranou údajně přesně určených čelních politických představitelů.* Čs. straně nebylo známo, kdo vybíral funkcionáře – soudruhy Kriegla, Smrkovského, Císaře ad. – ani formu opatření vůči nim. *Adresy těchto osob dokonce i se zakreslením situace bytu v terénu podle plánu města měli mít sovětsí zpravodajští orgánové.*⁴⁸ Podle zachycených svědectví se pokusem o zatčení J. Smrkovského v jeho bydlišti pochlubil mjr. František Slabý, zatímco po F. Krieglovi se doma kvůli *poskytnutí ochrany* sháněli příslušníci Státní bezpečnosti pod vedením mjr. Josefa Babováka.⁴⁹

Jediným „úspěchem“ Státní bezpečnosti nakonec byla internace Čestmíra Císaře, na níž se podíleli náčelník odboru vyšetřování ŠtB mjr. František Greguš a náčelník oddělení ŠtB Nitra mjr. Emil Belan, příslušníci krajské správy SNB Bratislava, kteří se spolu s náčelníkem správy nacházeli v noci z 20. na 21. srpna 1968 na Hlavní správě ŠtB. Plk. JUDr. Ferdinand Mlčvový vzpomínal na velký pohyb a chaos v Šalgovičově sekretariátu, kde se v prvních hodinách po okupaci hovořilo i o „zesílení ochrany“ veškerých předních stranických a státních funkcionářů. *Bylo třeba jednat rychle a preto som bol požiadaný s. Šalgovičom, aby vypomohli i ss. Greguš a Belan. S vedomím, že ide o ochranu našich čelných funkcionárov, dal som súhlas, aby pomohli.*⁵⁰

44 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 621–622.

45 ABS, f. S-StB Praha, přír. 1986, bal. č. 2. Vyjádření k rozhovoru, 14. 11. 1968, npor. Jiří Vajs. Internaci příslušníků ŠtB dne 21. 8. 1968 je v tomto čísle Paměti a dějin věnován samostatný materiál.

46 KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 292, 295.

47 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 621.

48 KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 268–269.

49 Tamtéž, s. 292; HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 606, 621. Dr. K. Jaroš na jedné z porad uvedl, že příslušníci ŠtB navštívili i byt Jiřího Pelikána, když prohlásil: *Na KS-SNB byli lidé připraveni na zatýkání, byly připraveny skupiny. Byli i u s. Smrkovské. Pelikánův byt je vykradený a byli tam v kritických dnech členové ŠtB...* ABS, f. IMV, 03-8/1. Záznam z porady u I. NMV z 8. 10. 1968, pplk. K. Kutnohorský, 9. 10. 1968. Srov. HOMOLOVÁ, Marie: *Můj táta Josef Smrkovský*. MF Dnes, 14. 6. 2008, s. C8.

50 ABS, f. IMV, 03-4. Dopis plk. JUDr. Fr. Mlčvového inspekci ministra vnitra, 23. 9. 1968.

Mjr. Greguš zřejmě nepřesně uvedl, že byli až okolo osmé hodiny ranní spolu s mjr. Belanem povoláni do kanceláře plk. Šalgoviče, kde za přítomnosti plk. Mlčvého obdrželi rozkaz *vziat' pod ochranu predsedu ČNR s. Cisařa, údajne podľa priania s. prezidenta republiky, a odvieť tohoto na KS-ZNB Praha*. Při akci je měl doprovodit jim neznámý příslušník z krajské správy SNB Praha.⁵¹ Plk. Mlčvý je prý před odchodem varoval, *aby nenaleteli na nejaké hlúposti, alebo podobne*.⁵² V Bartolomějské ulici se k nim připojil pplk. Zdeněk Macháček s řidičem a takto ve čtyřech odjeli do bydlíště tajemníka ÚV KSČ v Praze na Letné.

Podle mjr. Belana oznámil pplk. Macháček slušným způsobem Císařovi, *že z rozkazu s. prezidenta a námestníka Šalgoviča ho berie pod osobnú ochranu, aby neprišlo ku nejakej provokácii, resp. incidentu apod. Osobne som hovoril s. taj. Císařovi, aby si telefonicky pozval s. Šalgoviča a veci preveril, na čo on odpovedal,*

Pplk. Zdeněk Macháček internoval tajemníka ÚV KSČ Č. Císaře Foto: ABS

*že on s. Šalgoviča pozná, že nám verí a chápe situáciu a odobral sa s nami...*⁵³ Pplk. Macháček po příjezdu do Bartolomějské odešel společně s Č. Císařem do připravené místnosti, kde mu udělal kávu a připravil gauč na spaní, prý přesně podle rozkazu náčelníka krajské správy SNB.⁵⁴ *Pri odchode z budovy se s nami a my s ním slušne rozlúčili podaním ruky a ako sa ďalšie udalosti vyvinuly vedomost nemám, pretože my sme odišli na Sadovú ul.*⁵⁵

POLITICKÝ ROZKOL

V ranních hodinách 21. srpna 1968 byla situace na krajské správě SNB Praha stále dost nepřehledná. Vedení správy se nacházelo v obtížné situaci, jakoukoliv snahu o organizované řízení podřývaly zásadní názorové rozdíly na okupaci. *Skutečnosť však je taková, že služebnými funkcionári bylo dáváno najevo, že se zásahem souhlasí. Z tohoto důvodu bylo málo těch, kteří otevřeně sdělovali svůj názor, který by byl odsuzující.*

podplukovník Zdeněk Macháček (1924), náčelník 1. oddělení analyticko-evidenčního odboru

Dne 21. 8. 1968 jsem v ranních hodinách převzal ochranu osoby s. dr. Císaře. Soudruha dr. Císaře mi předal dva soudruzi slovenské národnosti, které jménem neznám, s tím, že má být poskytnuta s. dr. Císařovi plná osobní ochrana a zároveň, že má být o něj postaráno, aby si mohl učinit příslušné pohodlí, neboť byl značně unaven. S. dr. Císaře jsem po představení se zavedl do kanceláře s. pplk. Hrabiny, kde je možnost odpočinku. Zároveň s tímto opatřením jsem se postaral o poskytnutí občerstvení a všech otázek s tím souvisejících. Vzhledem k tomu, že s. dr. Císař nebyl v dobré psychické situaci, činil jsem na něj dotaz, zda nepotřebuje ošetření lékařem.

Zcela odpovědně prohlašuji, že nešlo ze strany mé o nic jiného, než o poskytnutí plné ochrany osoby s. dr. Císaře a poskytnutí bezpečného místa v té době, tj. ranních hodinách dne 21. 8. 1968. V žádném případě se nejednalo o zatčení, neb zadržení, či internaci.

S. dr. Císařovi mimo poskytnutí bezpečného místa, osobního pohodlí a občerstvení, bylo poskytnuto spojení s rodinou, a to telefonicky. Dále mu bylo vyřízeno několik vzkazů našich příslušníků, kteří jej pozdravovali a vyjadřovali svůj obdiv a sympatie. (Příkladně s. Becková Zdenka.)

Vzhledem k tomu, že nebylo nějak utajováno zde na KS SNB, že se zde nacházel s. dr. Císař, toto se stalo vbrzku veřejnosti známé. Tímto způsobem přestala KS SNB být bezpečným místem pro ochranu s. dr. Císaře. Sám jsem mu nabídl, zda by nebylo vhodnější jej převést do bydlíště, nebo kam si sám určí. S. dr. Císař převezení do bydlíště po krátkém uvážení zamítl jako nevhodné.

Po konzultaci z mé strany s vedením správy bylo rozhodnuto, že se bude hledat vhodná forma ukrytí. Asi kolem 13.00 hod. jsem byl zavolán na vedení KS SNB, kde mi bylo určeno, že umožním rozhovor mně neznámému soudruhovi⁵⁶ s dr. Císařem o samotě. Toto jsem ihned učinil. Asi po 5 minutách rozhovoru mně neznámého soudruha se s. dr. Císařem bylo dohodnuto, že je oba převezu na jimi určené místo.

Krátce na to jsme odjeli služebním vozem, když jsem si vyžádal ochranu asi 4 osob jako doprovod, do centra Prahy, konkrétně do Pařížské ulice. S. dr. Císař s mně neznámým soudruhem, odešli do jednoho z domů, kde se zdrželi 35 minut. Poté se vrátili zpět do vozu, s. dr. Císař měl na hlavě nový klobouk a měl snahu, aby nebyl obyvateli poznáván.

Podle pokynů obou soudruhů jsem je oba odvezl na jimi určené místo do chatové oblasti v blízkosti Poděbrad. Na lesní cestě se s. dr. Císař s námi všemi srdečně rozloučil, mnohokrát nám poděkoval a žádal nás, abychom na něj nezapomněli a byli s ním ve spojení přes jeho přítele, kdyby něco potřeboval.

Vyjádření, 8. 11. 1968

51 Tamtéž. Dopis mjr. F. Greguše ministrovi vnitra, 17. 9. 1968.

52 Tamtéž. Dopis plk. JUDr. Fr. Mlčvého inspekci ministra vnitra, 23. 9. 1968.

53 Tamtéž. Dodatek k vyjádření inspekce MV, mjr. E. Belan, 19. 9. 1968. Srov. CÍSAŘ, Čestmír: *Člověk a politik. Kniha vzpomínek a úvah*. Praha 1998, s. 487-489.

54 Tamtéž. Dopis mjr. F. Greguše ministrovi vnitra, 17. 9. 1968.

55 Tamtéž. Dodatek k vyjádření inspekce MV, mjr. E. Belan, 19. 9. 1968.

56 Oldřich Průša, pedagog z právnické fakulty UK.

V sekretariátu a bývalé kanceláři odvolaného pplk. Saksla se utvořil štáb řízený pplk. Molnárem a pplk. Erbenem. *Zde se začaly organizovat hlídky po dvojicích, které byly odvelovány na různá stanoviště, jako např. Národní třída, Můstek, Václavské nám. a Vinohradská ulice.* Kromě „hlásné služby“, která měla informovat o vývoji situace v centru města, se hlídky zajímaly především o výskyt letáků a průběh demonstrací. Jejich kontrolu měli na starosti mjr. JUDr. Pechek a mjr. Hovorka. V odpoledních hodinách se do činnosti štábu zapojil náčelník 7. oddělení odboru II/A mjr. Jiří Dvořák, který se právě vrátil z dovolené.

Ve štábu panovala názorová jednota na přítomnost okupačních vojsk, mezi důstojníky Státní bezpečnosti převažovalo přesvědčení, že *jedině zásah ze strany pěti zemí* byl východiskem ze situace, kterou zapříčinilo polednové vedení ÚV KSČ a představitelé vlády včetně prezidenta. *Středem útoku se stal tehdejší ministr vnitra Pavel, který podle vyjádření těchto osob úmyslně sabotoval práci státní bezpečnosti a tím umožnil působnost kontrarevolučních sil a pravidáků v čele s Dubčekem.*⁵⁷

Vedení krajské správy SNB hodnotilo situaci na útvarech Státní bezpečnosti v důsledku působení pplk. Molnára jako krajně složitou a komplikovanou. V jeho kanceláři se nepravdělně zdržovalo určité množství *zjevně zpravodajských orgánů SSSR*, kteří organizovali a prostřednictvím zástupce náčelníka KS-SNB zajišťovali *přesně neznámý počet a druh různých zpravodajských i bezpečnostních akcí*, které realizovala část podřízených příslušníků Státní bezpeč-

nosti. K zabezpečení ochrany tohoto „centra“ působila v budově početně silná sovětská vojenská jednotka.

V ranních hodinách 21. srpna 1968 byla převážná část příslušníků nacházejících se na svých pracovištích dezorientována faktem, že pplk. Molnár i někteří další náčelníci plnili úkoly ve prospěch vojenských operací okupačních vojsk, a proto převládalo mínění, že jde asi o regulérní pomoc spojencům. *Dezinformaci údajně napomohlo ještě tvrzení, že stanovisko předsednictva ÚV, vyslané rozhlasem, je podvržené, a že v tomto směru bude vydán rozkaz „ministra vnitra Šalgoviče“.*

Situace se začala vyjasňovat až v dopoledních hodinách, kdy rozšířené zasedání celouřvarového výboru KSČ při KS SNB a předsedu základních organizací KSČ spolu s náčelníky rozhodujících pracovišť projednalo situaci a *jasně odsoudilo vojenské obsazení ČSSR jako nezákonný akt.*⁵⁸ Podle svědectví pplk. Hrabiny se CÚV KSČ sešel okolo deváté hodiny ranní pod vedením mjr. Jaroslava Šípa. Shromáždění komunisté přijali rezoluci *odsuzující vojenské obsazení území ČSSR s požadavkem, aby celá věc byla vedoucími činiteli neprodleně obyvatelstvu vysvětlena.*⁵⁹ Postup okupačních vojsk byl odsouzen jako hrubé porušení svrchovanosti a suverenity, plné podpory se dostalo politice Komunistické strany Československa vyjádřené v Akčním programu. *Postavili jsme se plně za prohlášení předsednictva ÚV KSČ a jasně jsme prohlásili, že se dáváme k dispozici zákonné vládě, Národnímu shromáždění a prezidentu republiky.* Další požadavek měl zajistit představitelům strany a státu možnost promluvit

*k našim národům, respektive vykonávat jejich funkce.*⁶⁰

V nastalé diskusi byly potvrzeny zprávy kolující po budově: *že v budově u s. pplk. Molnára je skupina sovětských důstojníků, že s. Molnár plní jejich požadavky, že je již obsazena podstatná část Prahy, že ÚV KSČ je obklíčen tanky atd.* Pplk. Molnár se na schůzi nedostavil.⁶¹ Od tohoto okamžiku již údajně nebyl dokumentován *ani jediný případ, že by bylo zneužito některého z pracovníků S-Stb k akcím ve prospěch Molnára a sovětských zpravodajských orgánů.* I poté však na správě Státní bezpečnosti pokračoval určitý rozklad. *Docházelo k podstatné diferenciaci názorů a hodnocení situace.* Pozitivní situaci sehrál právě celouřvarový výbor KSČ, který měl příslušníky politicky orientovat *ve správném směru - zachovat věrnost ústavním činitelům a národu.*⁶²

Po jednání CÚV KSČ pplk. Hrabinu vyhledal pplk. Macháček s tím, že potřebuje zapůjčit jeho kancelář. Přitom se mu svěřil, že z příkazu pplk. Molnára do budovy přivedl tajemníka ÚV KSČ Č. Císaře, *že mu má poskytovat ochranu.*

S ohledem na fakt, že až dosud nebyla odvolána původní výzva předsednictva ÚV KSČ ani nevyšlo nějaké nové prohlášení některého z předních činitelů státu, které by vyvrátilo tvrzení, že obsazení ČSSR se děje na vyžádání, vznikla v budově značně komplikovaná situace. To bylo ještě umocněno zveřejňováním informací o zatýkání angažovaných osob ve sdělovacích prostředcích. *Konkrétně byl jmenován s. Císař, který se podle pozdějších zpráv nacházel v budově KS-SNB Praha v Bartolomějské. To vše zvyšovalo nervozitu, narůstala dezorientace.*⁶³

57 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 622.

58 KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269.

59 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

60 *Sedm pražských dnů. 21. - 27. srpna 1968. Dokumentace. Academia. Praha 1990*, s. 158.

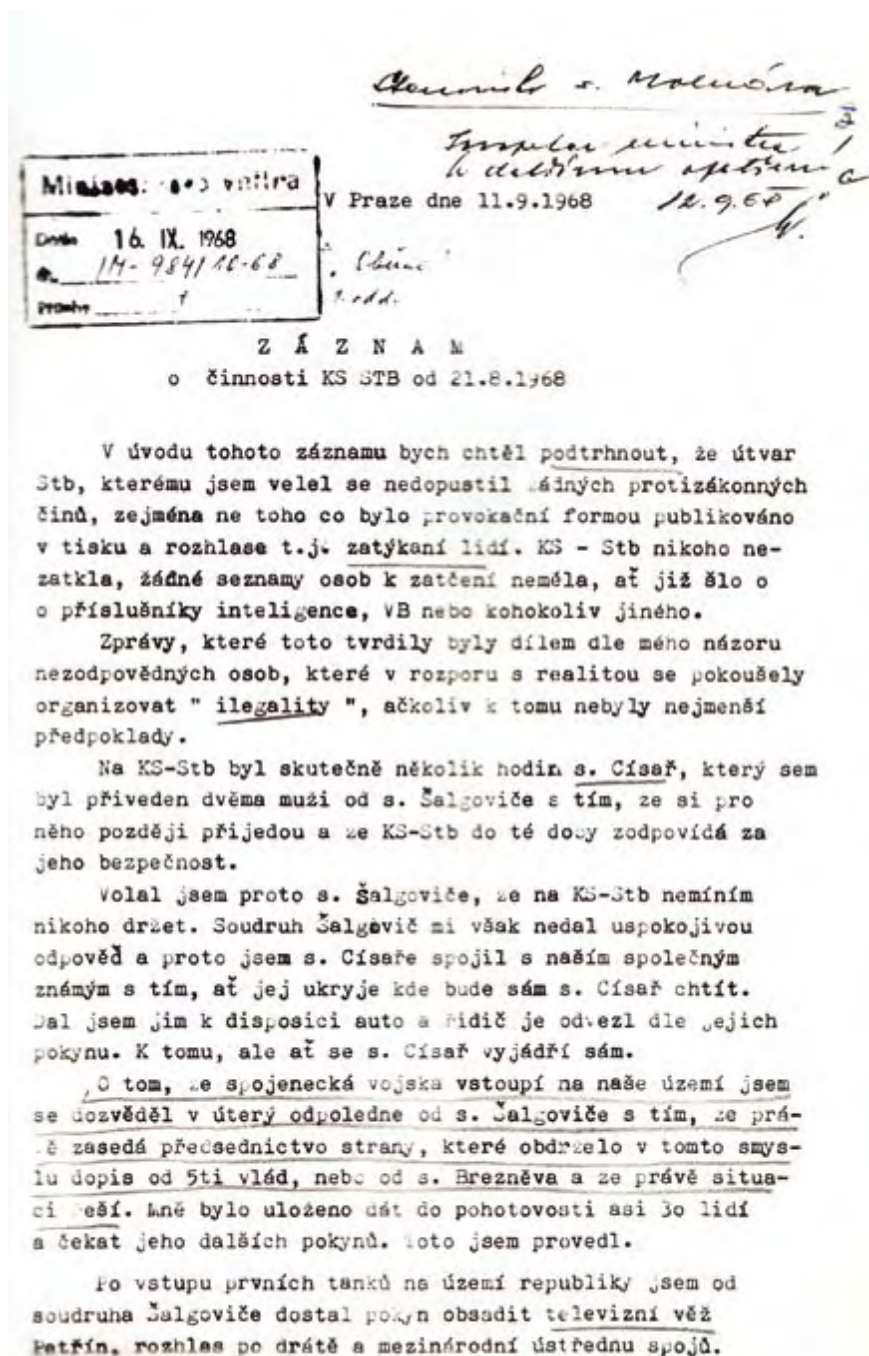
61 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

62 KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269.

63 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

V objektu Bartolomějská 7 zanedlouho vešlo ve všeobecnou známost, že tu je soudruh Císař. Jeho internaci potvrdil jak strážný u vchodu, tak mjr. Slabý za přítomnosti náčelníka 12. oddělení mjr. Václava Kříže a dalších dvou osob. Vyjádřil se v tom směru, že s. Císař i s. Dubček připravovali vývoj situace doprava a obhajoval stanovisky Indru a označoval jej za schopného politika. S jeho názorem se při jiné příležitosti ztotožňoval i s. mjr. Vokurka.⁶⁴ Po sedmé hodině ranní se informace o Císařově internaci dostaly prostřednictvím rozhlasu na veřejnost.⁶⁵ Pplk. Molnár spolu s pplk. Benešem následně u vchodu do budovy připravovali opatření proti hlášené demonstraci občanů, kteří měli na protest přijít do Bartolomějské ulice. V případě příchodu demonstrantů jim mělo být oznámeno, že Císař v budově není.⁶⁶

Náčelník sekretariátu ministra vnitra pplk. Jiří Hošek získal informaci o zatčení Č. Císaře nejprve od tajemníka branného a bezpečnostního výboru Národního shromáždění Dr. Karla Jaroše. Zároveň mně volala manželka s. Císaře a s pláčem mi sdělovala, že Čestmíra odvedla skupina neznámých civilistů... z jeho bytu. Následně pplk. Hošek ověřoval situaci u pplk. Karase, náčelníka krajské správy SNB. Soudruh Karas zpočátku měl strach se do toho vměšovat, potom na důraznou připomínku, že je náčelníkem správy a že si musí vynutit, aby jeho rozkazy byly respektovány, odebral se tam a zařídil propuštění soudruha Císaře. Po jeho informaci o Císařově osudu I. náměstek plk. Padrůněk, izolovaný v budově ministerstva vnitra v Praze na Letné, telefonicky oslovil plk. Šalgoviče s dotazem, jakými rozkazy se řídí, čími rozkazy se řídí, jaké rozkazy sám vydává. Odpovědí byla výmluva, že se

První strana vyjádření pplk. Molnára k srpnovým událostem

Foto: ABS

64 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 621.65 *Sedm pražských dnů*, s. 37.66 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 621.

nadporučík Jaroslav Balabán,
referent 1. oddělení II/K odboru

V časných ranních hodinách 21. 8. 1968 byla vyhlášena 100% pohotovost KS-SNB Praha. Při svolávání byla kupodivu část orgánů vynechána a ti přicházeli na pracoviště až během dopoledne, vzhledem k zastavení pražské dopravy.

Při příchodu jsem se dozvěděl, že v budově je internována skupina mladých příslušníků Stb - soudruzi Beran, Kavčiak, Lapáček a další, kteří v červnu 1968 utvořili výbor tzv. „Aktivu mladých příslušníků“, který se plně postavil za ministra vnitra Pavla. Zprvu jsem bral věc na lehkou váhu, teprve v pátek jsem se na aktivu dozvěděl, že soudruzi byli skutečně internováni, byla jim odebrána zbraň, a drženi v izolaci asi do středy odpoledne, kdy jim prý byla vrácena zbraň a bylo jim řečeno, aby šli domů. Od té doby jsem je na správé neviděl.

Dále se na správé hovořilo, že je tam od rána s. Císař, nikdo ale nevěděl, zda je tam chráněn nebo internován. Byl viděn na chodbě. V pátek na aktivu nám bylo řečeno, že s. Císaře propustil s. Molnár. Před tím se však hovořilo, že s. Císař byl odvezen ve středu odpoledne někam pryč. Na aktivu v pátek bylo řečeno, že s. Císař prý slíbil, že veřejně prohlásí, kdo jej osvobodil. Po odvezení s. Císaře se ve středu večer na odboru rozšířila zpráva, že s. Císař v internaci na KS SNB prohlásil, že kdyby sovětská vojska přišla jen o 2 dny později, on spolu se s. Smrkovským by u nás zostřili režim. Ve čtvrtek bylo již toto sdělení vyšperkováno zvěstí, že prý s. Císař prohlásil, že spolu se s. Smrkovským chtějí do ČSSR přivázat Bundeswehr.

Svědecká výpověď, verze IMV-03-1, 24. 8. 1968

řídí pouze svým svědomím, a tvrzení, že o ničem neví...⁶⁷

Podle odhadu plk. Mlčvého mu jeho podřízení asi po hodině na Hlavní správě StB hlásili splnění úkolu, tj. zatčení Čestmíra Císaře. Za další hodinu až hodinu a půl se plk. Šalgovičovi ozval prezident Ludvík Svoboda. *S. Šalgovič hovoril do telefonu s. prezidentovi, že má pod ochranou jedine s. Císaře. Nato potom dal s. Šalgovič příkaz na KS-ZNB Praha s. Císaře zavést domov.* Zjevně s ohledem na aktuální vývoj situace požadoval někdy po jedenácté hodině mjr. Greguš za každou cenu návrat do Bratislavy.⁶⁸ Plk. Mlčvový se posléze vyjádřil, že počínání svých podřízených v Praze

nehodnotil jako porušení socialistických zákonů. *Naopak se domnívam, že sa týmto predišlo vážnym opatreniam, ktoré by v tak vážnej situácii mohli proti s. Císařovi previesť samotné sovietske orgány, prípadne iné osoby.⁶⁹*

Po vypnutí televizního vysílače Petřín zde zůstala skupina příslušníků v čele s náčelníkem 3. oddělení II/K odboru mjr. Karlem Řezáčem, jejichž úkolem bylo zabránit jakémukoliv zneužití nebo zničení zařízení. V ranních hodinách 21. srpna 1968 vysílač převzal do své pravomoci kapitán sovětské armády s obrněným transportérem, jehož jednotka vysílač obsadila. *Poté jsem se odebral na pracoviště. Po dobu*

mé přítomnosti na Petříně nedošlo u vysílače naprosto k žádnému incidentu.⁷⁰

ZATČENÍ PRVNÍHO TAJEMNÍKA

Někdy po desáté – v jiné verzi již po deváté – hodině 21. srpna 1968 se několik příslušníků převážně z odboru II/K (Středočeský kraj) snažilo na televizoru umístěném vedle sekretariátu pplk. Molnára zachytit zpravodajství Československé televize. Tehdy je náčelník vnitřního oddělení II/K odboru a sekretář npor. Jaroslav Brodský pozval do náčelníkovy kanceláře. Pplk. Molnár potřeboval celkem dvanáct osob, a proto přivolali i příslušníky nacházející se na chodbě. Kromě staršího referenta npor. Karla Dubského z 8. oddělení II/A odboru šlo o příslušníky odboru II/K kpt. Rudolfa Hoffmana ze 7. oddělení, mjr. Jaroslava Peroutku a npor. Jiřího Šimonička z 5. oddělení, kpt. Václava Štamberského a npor. Jaroslava Balabána z 1. oddělení, náčelníka 4. oddělení mjr. Zdeňka Lukáše, staršího referenta téhož oddělení kpt. Josefa Kliku, mjr. Jana Zimmerhanzela ze 6. oddělení, npor. JUDr. Karla Časara z 1. oddělení, kpt. Luďka Staňka a mjr. Jana Havla ze 3. oddělení.

Podle autora svědectví npor. Balabána ukázal pplk. Molnár těmto nahodile vybraným orgánům Státní bezpečnosti tři příslušníky KGB v civilu, které samozřejmě nepředstavil, s komentářem: *Soudruzi, pojedete spolu se sovětskými orgány na ÚV KSČ, kde vezmete do ochrany soudruhy Dubčeka, Smrkovského, Kriegla a Pavla a přivezete je na KS SNB Praha, kde budou v bez-*

67 J. Hošek dále napsal: *Mohu konkrétně potvrdit, že Molnár byl ten, který zařizoval zatčení Císaře, který se podílel, s nemalou měrou, na zatčení všech ostatních členů představitelů strany, který se podílel na přípravě jejich deportace.* HOLÁ, V. – BARTA, D.: *Sbirka svědectví*, s. 493, 494. Po pádu komunistického režimu J. Karas vypověděl: *Molnár mně na můj dotaz, kdo dal souhlas k jeho zadržení, odpověděl, že to byl Ripl. Já jsem proto nařídil Molnárovi, aby byl Císař propuštěn, což se také stalo.* ÚDV, ČVS: ÚDV-52/Vt-95, díl č. I. Protokol o výslechu JUDr. Josefa Karase, 29. 9. 1995, s. 2.

68 ABS, f. IMV, 03-4. Dopis mjr. F. Greguše ministrově vnitra, 17. 9. 1968.

69 Tamtéž. Dopis plk. JUDr. Fr. Mlčvého inspekci ministra vnitra, 23. 9. 1968.

70 ABS, f. IMV, 03-17. Vyjádření, mjr. Karel Řezáč, 18. 11. 1968. V jednom z jeho hodnocení je uvedeno: *V průběhu r. 1968 jak v období před srpnem 1968, tak i v období srpna i po něm, úzce spolupracoval se sovětskými zpravodajskými orgány. Zvlášť byla hodnocena jeho aktivní a prospěšná činnost v období vstupu spojeneckých vojsk do ČSSR.* ABS, personální spis K. Řezáče. Návrh na vyznamenání „Za upevňování přátelství ve zbrani II. stupně“, 15. 4. 1970.

Npor. Jaroslav Balabán, autor svědectví o dění na ÚV KSČ Foto: ABS

Kpt. Rudolf Hoffman sdělil A. Dubčekovi zatýkací formuli Foto: ABS

Mjr. Jaroslav Vokurka obsazoval centrálu rozhlasu po drátě Foto: ABS

pečí. Jeden z vybraných se zeptal, zda si mají do akce vzít pistole, na což pplk. Molnár reagoval, že mohou.

Již během cesty na dvůr se vytratil mjr. Havel a kpt. Staněk. Z Bartolomějské ulice odjelo celkem pět automobilů, dvě volhy s příslušníky KGB a tři vozidla krajské správy SNB řízené prap. Jaroslavem Skoblou, nstržm. Zdeňkem Janíkem a dalším neidentifikovaným referentem. Nejdříve kolona zamířila k sovětskému velvyslanectví, kde se zdržela asi půl hodiny. Do sovětských aut přistoupil starší muž v brýlích v civilu, který se později projevil jako vedoucí celé akce, dále sovětský plukovník a kapitán – zvláštní znamení šilhavý, který pak působil jako tlumočník. Poté pokračovali k budově Ústředního výboru KSČ na nábřeží Kyjevské brigády, kde kromě řidičů všichni vystoupili. Po příchodu do budovy dostal muž v brýlích hlášení od majora sovětské armády, v polní uniformě se samopalem, který – jak z rozhovoru vysvitlo – byl velitelem zvláštního oddílu, který měl za úkol obsadit ÚV KSČ.

Příslušníci KGB své československé kolegy odvedli do kanceláře č. 70 v zaslepené chodbě prvního patra. Muž v brýlích se orgánů Státní bezpečnosti zeptal, zda vědí, kde se nalézají kanceláře soudruhů Alexandra Dubčeka, Josefa Smrkovského, Františka Kriegla a Josefa Pavla. Nikdo z nás to nevěděl a tak se muž v brýlích zeptal, kdo hledané zná. Bylo mu řečeno, že je známe jen z televize apod. Potom muž v brýlích začal přidělovat jednotlivé orgány k uvedeným soudruhům. Přitom uvedl, že soudruhy nebudeme odvázet, že zůstanou na ÚV KSČ.

Po rozdělení příslušníků na dvě skupiny se obrýlený příslušník KGB rusky zeptal čtveřice Klika, Lukáš, Balabán a Zimmerhanel: „Kdo z vás je hrdina? Kdo půjde k Dubčekovi a řekne: Jménem revoluční vlády vedené soudruhem Indrou jste vzat do ochrany!“ Přestože každého oslovil jednotlivě, všichni odmítli. Pak odešel do vedlejší

místnosti a tam se mu přihlásil Hoffman st., který se horlivě učil formuli. Všichni poté zůstali v podstatě bez povšimnutí na místě. Jejich pohyb byl značně omezený, mohli pouze na záchod v rohu chodby, více jim hlídající příslušník sovětské námořní pěchoty v červeném baretu a polní uniformě nedovolil. Protože únik z budovy, střezené tanky, obrněnci a značným počtem sovětských vojsk, byl nemožný, zůstali čtyři příslušníci – tedy ona záloha – v kanceláři č. 70, nevycházeli, aby si jich sověští důstojníci nevšimli.

Šestice ve složení kpt. Hoffman, mjr. Peroutka, npor. Časar, npor. Dubský, npor. Šimoníček a kpt. Štamberský byla přesunuta do kanceláře Čestmíra Císaře, kam byli přivedeni první tajemník A. Dubček, J. Smrkovský a F. Kriegel. Kromě toho byli v předpokojí další, neměně významní soudruzi z ÚV KSČ. Soudruh Pavel nebyl k zastížení, ačkoliv se po něm sověští důstojníci velmi sháněli. Na místě byl i tlumočník ze VI. správy Hlavní správy Státní bezpečnosti, který hovořil výborně rusky, neboť se nedávno vrátil ze studia v Moskvě. Ten se pustil se sovětskými důstojníky do debaty, proč přijeli. Tvrdili, že proto, aby nás zachránili před kontrarevolucí, že jinak bychom my, členové StB, byli do pěti dnů bradou vzhůru. Na jeho argumenty nebrali sověti zřetel.

Když vcházel J. Smrkovský do kanceláře, požádal npor. Šimoníčka o noviny (jedno ze zvláštních vydání). Za jejich zapůjčení byl orgán Státní bezpečnosti následně pokárán od sovětského důstojníka, který si dokonce zapsal jeho jméno. Příslušníci zadrženým soudruhům vařili kávu a donesli občerstvení – cikánskou pečeni a chleba a pivo. Soudruh Dubček pohoštění odmítl. Smrkovský i Kriegel museli před vstupem do místnosti zdvihnout ruce a poté je Sověti prohledávali, zda u sebe nemají zbraň. Také s. Dubček měl být prohledán, ale když vyčítavě řekl: „Soudruzi...“, sovětský důstojník od prohlídky upustil.⁷¹

nadporučík Jiří Šimoníček (1931),
starší referent 5. oddělení II/K odboru

Před rokem 1968 jsem aktivně pracoval ve stranických funkcích. Na základě toho jsem pozorně sledoval vývoj ve vedení naší Strany. Plně jsem souhlasil se změnou ve vedení ÚV, protože jsem odsuzoval soustředování moci jedné osobě. Změnu v lednu 1968 jsem – jako mnoho jiných soudruhů – přivítal, ovšem již v březnu 1968 jsem sledoval negativní jevy, které se ve vedení nového ÚV projevily. Později jsem jasně rozeznal, že vývoj ve Straně a celé naší společnosti jde na pravičácké tendence, že mnoho vedoucích funkcionářů svým vystupováním nahrávají protisocialistickým silám. Odsuzoval jsem různé mítinky mladých za zrušení lidových milic, odsuzoval jsem sdělovací prostředky, jejichž cílem bylo zdiskreditovat Stb a zvláště KSČ. Nedovedl jsem pochopit, že vedoucí funkcionáři nedokázali vystoupit na obranu úspěchů, které KSČ od roku 1945 dosáhla. Když vedoucí funkcionáři odmítli zúčastnit se varšavské schůzky bylo mi jasné, že Dubčekovo vedení místo aby řešilo problémy, tak je naopak prohlubovalo i na úkor rozkolu s SSSR. Vstup Spojeneckých vojsk mě nikterak nepřekvapil, protože jsem si udělal sám názor, že v tak kritické situaci, jaká v polovině srpna 1968 u nás byla, není zde síly, která by situaci řešila. Proto jsem se dal plně k dispozici silám, které stály na zásadách marxismu a zvláště vztahu k SSSR. Plnil jsem úkoly, které mi byly tentokrát ukládány. Byl jsem pověřen úkoly na ÚV KSČ ve spolupráci se sovětskými orgány, plnění úkolů kolem budovy [Svazu] spisovatelů apod. Těmito úkoly jsem byl pověřován s. Molnárem.

Doplňek k dotazníku MV, 30. 1. 1972

npor. Jiří Šimoníček

Foto: ABS

Č. Císaře vrátili do objektu krajské správy SNB Praha.⁷⁶ Ve večerních hodinách snížilo vedení KS-SNB pohotovost příslušníků na padesátiprocentní.⁷⁷

DRUHÝ DEN OKUPACE

Dne 22. srpna 1968 se situace příliš nezměnila, v průběhu dne byly opět sestavovány hlídky z řad příslušníků Státní bezpečnosti. Zástupce náčelníka krajské správy SNB pplk. Molnár spolu s pplk. Erbenem, mjr. Skalníkem, mjr. Dvořákem, kpt. Hírmanem a mjr. Peškou organizovali pomoc sovětským složkám. Skupina příslušníků Státní bezpečnosti zavedla *sovětské orgány* ke Svazu spisovatelů a zajišťovala budovu zvenčí. *Po vniknutí sovětských vojáků dovnitř byla odvolána na pracoviště. Štábní skupině dobrovolně nabízeli svou pomoc příslušníci 5., 6. a 7. oddělení II/A odboru por. Václav Kettner, por. Václav Lukeš a skupina orgánů politické policie soustředěná v kanceláři pplk. Irovského, kde se nejvíce zdržovali kpt. Stanislav Podrazský, kpt. Ladi-*

Kpt. Hoffman před A. Dubčekem mechanicky odrecitoval: „*Zatýkám vás ve jménu dělnicko-rolnické vlády vedené soudruhem Indrou.*“ Po chvilce dodal, že do dvou hodin budou postaveni před „*revoluční tribunál*“, v čele opět s A. Indrou.⁷² J. Smrkovský příslušníkovi tajné policie oponoval, že o takovém orgánu nic neví. Dubček ho zastavil slovy: „*Josefe, nech toho, nemá to cenu!*“⁷³

V odpoledních hodinách Dubčeka s Krieglem a Smrkovským sovětští příslušníci odvedli z místnosti. Později je následovali i další členové Ústředního výboru KSČ. Teprve poté – asi kolem 15. hod. – byly opět obě skupiny příslušníků krajské správy SNB shromážděny v Císařově kanceláři, kde jim velící sovětský plukovník poděkoval a povolil jim odchod. Přes četné strážce na chodbách je vedl sovětský kapitán-tlumočník, jenž je

doprovázel před prázdnou budovu, kde se z československého personálu nacházelo snad jen osazenstvo kuchyně. V závěru npor. Balabán konstatoval: *Z našich příslušníků se aktivně projeví Hoffman st., Peroutka, snad Dubský. Ostatní byli pasivní a dělali jen to, co museli.*⁷⁴

Krátce předtím – ve 14.15 hod. – ukončil mjr. Vokurka strážení objektu pošty ve Fibichově ulici. O čtvrt hodiny později se jeho skupiny vrátily dvěma osobními vozy zpět do Bartolomějské. Od té doby až do skončení *veškerých opatření* se jako zástupce náčelníka 1. oddělení II/A odboru podílel na organizování ostrahy budovy Bartolomějská 7 a operativního průzkumu v Praze.⁷⁵

Ve čtyři hodiny odpoledne se pplk. Macháček s O. Průšou po neúspěšném pokusu informovat v budově Ústředního výboru KSČ A. Dubčeka o osudu

72 DUBČEK, Alexander: *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis. Svoboda - Liberta. Praha 1993, s. 194.*

73 MLYNÁŘ, Zdeněk: *Mráz přichází z Kremle. Mladá fronta. Praha 1990, s. 204; BENČÍK, Antonín - DOMANSKÝ, Josef: 21. srpen 1968. Tvorba. Praha 1990, s. 41.*

74 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 599-603; KOUDELKA, F. - SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 300-302 (editováno beze jmen); ÚSD, sb. KV ČSFR, AK 511, dok. 1/5; ABS, f. IMV, 03-13.

75 ABS, f. IMV, 03-17. Úřední záznam, mjr. Vokurka, 14. 11. 1968.

76 Tamtéž. Vyjádření, pplk. Z. Macháček, 8. 11. 1968.

77 HOLÁ, V. - BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 622.

slav Maxa, mjr. Felix Daniš a kpt. Josef Fidler. Z Molnárova příkazu také mechanik hospodářského odboru Veselý nainstaloval čtyři státní poznávací značky na sovětské volhy používané KGB v Praze.

Další důležitou činností štábu se stalo shromažďování poznatků s cílem odhalit tzv. ilegální vysílače Čs. rozhlasu a Čs. televize. Štáb soustřeďoval signály o náhradních pracovištích, za které byly v průběhu dne označeny Svaz spisovatelů, Stranická škola, Stranický klub a ještě několik dalších míst. Do místnosti pplk. Saxla dostával mjr. Dvořák veškeré zachycené letáky, vytištěné v tzv. ilegálních tiskárnách a připravované redaktory dříve legálních redakcí.

S důležitým poznatkem přišel starší referent 10. oddělení II/A odboru kpt. Jan Ptáček, který přinesl informace o místech vysílání a několik poznávacích značek automobilů, které rozvážely letáky. Snaha byla jedna – dokumentovat činnost všech lidí a institucí, které projevíly nesouhlas s přítomností a zásahem sovětských a ostatních vojsk v ČSSR. Příslušníci štábu v průběhu dne s povděkem přijímali zprávy o údajné abdikaci některých funkcionářů ÚV KSČ i vládních činitelů. Signálů bylo mnoho a s napětím byla očekávána zpráva o odstoupení vlády a jmenování nové. Zprávy byly podle vyjádření členů vedeni věrohodné, neboť s. Molnár měl po celou dobu spojení se štábem sovětských vojsk a s tímto úzce spolupracoval. Poslední takováto zpráva přišla ve večerních hodinách, kdy štáb obdržel důvěrné sdělení, že vláda padla a následujícího rána by měla být oficiálně vyhlášena nová v čele s ministerským před-

sedou Jozefem Lenártem. Tato zpráva vyvolala sebeuspokojení a veselí s tím, že pak se budou vyřizovat účty.⁷⁸

V průběhu dne navštívil I. náměstka plk. Padrůňka, izolovaného v budově ministerstva vnitra na Letné, neznámý generál KGB, který požadoval, aby vydal příkaz náčelníkovi krajské správy SNB Praha pplk. Karasovi, aby se nevměšoval do činnosti StB. S. Padrůňek to odmítl a zároveň požádal o lékaře.⁷⁹

Ještě v noci se uskutečnila jedna společná akce příslušníků Státní bezpečnosti se sovětskými jednotkami. Kolem půlnoci dostal starší referent 7. oddělení II/A odboru por. Václav Kettner příkaz probudit por. Lukeše a po sestavení skupiny se sovětskými důstojníky odjeli v 00.30 dvěma vozy státní poznávací značky AD 20-46 (řidič Kettner) a AM 92-76 (řidič Příhoda). Tato skupina, která se vrátila ve 2.15 se zřejmě zúčastnila pokusu o likvidaci některé z redakcí (Československé tiskové kanceláře nebo týdeníku Reportér). Akce vyšla jako bezvýsledná, neboť její členové se vrátili značně zklamáni. Na výsledek akce čekali pplk. Erben a mjr. Dvořák, kteří teprve po jejím skončení dali příkaz k nočnímu odpočinku.⁸⁰ Půl hodiny po půlnoci Čs. rozhlas vysílal informaci získanou z dobře informovaných a spolehlivých pramenů, že někteří příslušníci Státní bezpečnosti v Praze pod vedením plukovníka Molnára spolu s pracovníky sovětské státní bezpečnosti GPU zahájili v řadách politické policie zatýkácké akci. Seznam zatčených byl konsultován se sov. stranou. Dále je v tomto seznamu také řada kulturních pracovníků. O pět minut později rozhlas prezentoval znepokojené reakce pří-

slušníků Veřejné i Státní bezpečnosti společně s požadavkem okamžitě zastavit tuto zrádnou činnost. V rozporu s realitou zaznělo, že skupině pplk. Molnára v jejich akcích pomáhají okupační jednotky. Zatýkají umělce, spisovatele, pracovníky rozhlasu, televize a všechny ostatní...⁸¹

Po půl druhé ráno stanice Československo I. připravila projev člena předsednictva a předsedy branného a bezpečnostního výboru Národního shromáždění Leopolda Hoffmanna, který se právě dozvěděl, že krajské velitelství Státní bezpečnosti v Praze připravuje seznamy osob k zatčení. Údajně je celou akcí pověřen podplukovník krajského velitelství Státní bezpečnosti, jehož jméno teď nechci uvádět. Obrátil se na všechny příslušníky Státní bezpečnosti s výzvou:

Soudruzi, náš výbor v těchto dnech několikrát upozornil nám. ministra Šalgoviče, že v žádném případě nelze připustit, aby ze strany orgánů státní bezpečnosti byly jakýmkoliv způsobem uskutečňovány činy, které jsou v rozporu s ústavou a platnými zákony naší republiky.

Každý si musí uvědomit svou zodpovědnost před zákonem i celým národem. [...] Každý z nás si musí v této době uvědomit svou odpovědnost a uvědomit to, že náš lid bude naše činy těchto dnů posuzovat přísně.⁸²

Odvysílání nepodložených obvinění části příslušníků dále zkomplikovalo celkovou situaci u správy Státní bezpečnosti. Údaje o rozsáhlém zatýkání a dalších nerealizovaných aktivitách násobily nervozitu a dávaly argumenty části pracovníků, že jde o připravovanou akci proti Státní bezpečnosti i proti ČSSR. Tento stav, kdy S-Stb ne-

78 HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 622-624. Podle svědectví npor. J. Balabána: *Patrně ve čtvrtek nám řekl Molnár, že viděl seznam nové vlády, který je přijatelný pro sověty a naše lidi. Vláda prý o den později, tedy patrně v pátek, vystoupí s prohlášením, v němž se přihlásí k lednu a odsoudí kontrarevolucionáře*. Tamtéž, s. 609.

79 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 275.

80 HOLÁ, V. – BÁRTA, D.: *Sbírka svědectví*, s. 624.

81 Čs. dokumentační středisko. Sb. Radio Free Europe (dále jen RFE). Monitoring material of Czechoslovak Radio Stations, 23. 8. 1968, s. 12, 17.

82 Tamtéž, s. 18.

major Zdeněk Lukáš (1922),
náčelník 4. oddělení II/K odboru

Příchod vojsk Varšavské smlouvy dne 21. 8. 1968 jsem plně přivítal. Téhož dne kolem 8.00 hod. ranní jsem byl poslán s dalšími soudruhy na pomoc sovětským soudruhům s tím, že budeme plnit jejich požadavky. Odjeli jsme společně do budovy ÚV KSČ, kde jsme byli rozdělováni k jednotlivým sov. orgánům, kteří byli pověřeni svými úkoly k jednotlivým funkcionářům. Jelikož počet stanove[ných] funkcionářů nebyl přítomen, zůstal jsem ještě s dalšími 3 soudruhy nepřidělen a byli jsme vyzváni abychom počkali. Po ukončení celé akce jsme byli odvezeni zpět do budovy KS SNB.

Následující den jsme byli seznámeni na našem odd. se zasedáním našeho CÚV-KSČ, který hodnotil vstup vojsk jako nesprávný, který neodpovídá mezinárodním právům. Kolem této otázky vznikla velká diskuse, z nichž všichni tento postup chápali z komunistického hlediska jako nutný. Současně však bylo poukazováno na to, že tímto vstupem si sovětská vojska proti sobě postaví velkou část obyvatelstva, zvláště, když sdělovací prostředky neustále štvou proti Sovětskému svazu a stranické orgány ani vládní orgány se k celkové situaci dosud nevyjádřily. Já sám jsem zastával stanovisko, že bude nutné, aby stranické orgány vystoupily veřejně a uvedly příchod spojeneckých vojsk, čímž by se mohlo zabránit dalším provokacím proti sovětským vojskům a dát konkrétní úkoly k zakročení proti zfanatizovaným davům. Koncem mého rozhovoru přišel do kanceláře další orgán, který na tento rozhovor reagoval tak, že když mě není jasná otázka internacionální povinnosti a počal mě urážet, že nejsem komunist a pod. Dostali jsme se do vzájemného napadání, které skončilo hádkou. Při té příležitosti jsem mu řekl, že mě jako komunistu nemusí přesvědčovat co je internacionální, aby šel přesvědčit masu, což odmítl s tím, že nikoho nebudeme poučovat a přesvědčovat, že je vše jasné. Dále jsem mu řekl, že jeho jako internacionalistu, kdyby mě věšel na moji zahrádku tak z ní jej vyženu.

Později na rozšířeném výboru ÚO-KSČ jsem vystoupil s tím, že proti příchodu spoj. vojsk jsem nebyl, ale proti formě způsobu jakým tato vojska přišla tj. domníval jsem se, v ÚV-KSČ byli soudruzi, kteří mohli s tímto návrhem seznámit členy KSČ a je upozornit, že není jasného východiska, jak uchránit socialismus. Doplnek k dotazníku MV, 28. 2. 1972

byla prakticky řízena, skandalizace správy jako celku, nedostatek informací o situaci vůbec, ochromení činnosti řady legálních institucí, řada nereseriových a nepravdivých zpráv, vytvořila podmínky, v nichž převládal názor u určité části pracovníků, že vojenské obsazení je správné a nutné, že bez něho byla situace v ČSSR neřešitelná.⁸³

ODVOLÁNÍ Z FUNKCE

Celoútvárový výbor KSČ několikrát zasedal, ale údajně kvůli nedostatku seriózních informací požadoval, aby jeho členům pplk. Molnár věc [...] vysvětlil. K tomu zčásti došlo v pátek 23. srpna 1968. Nejprve si nechala početná skupina sovětských důstojníků ke krajskému náčelníkovi SNB pplk.

Karasovi zavolat všechny náčelníky, aby se před nimi pokusila obhájit svoji pozici, informovat, proč došlo k vojenské operaci, kterou prezentovali jako vyžádanou. Poté se na rozšířené zasedání CÚV KSČ dostavil pplk. Molnár, jenž ke svému jednání pouze uvedl, že byl na styku s designovaným předsedou vlády s. Lenártem a plnil pokyny jeho a pokyny vojenského velení.⁸⁴ Podle vedení krajské správy SNB pplk. Molnár na tomto plénu prohlásil, že prováděl a plnil úkoly po dohodě s designovaným předsedou vlády soudruhem Lenártem a býv. náměstkem MV Šalgovičem.⁸⁵

Přesto celoútvárový výbor KSČ při KS SNB Praha vydal prohlášení: *My, pracovníci Státní bezpečnosti v Praze*

- *Bartolomějská ulice, jsme v těžké situaci vysvětlovat vám obvinění vznesená proti nám v posledních 48 hodinách v rozhlasových relacích i v jiných formách sdělení rozšiřovaných mezi obyvatelstvem, v nichž je tvrzeno, jako by Správa StB byla organizátorem různých akcí namířených proti našemu lidu v těchto pohnutých dnech. Skutečnost je jiná. Po informaci o průběhu prvního dne mimořádného sjezdu KSČ se všichni přítomní členové CÚV KSČ, předsedové základních organizací, členové kontrolní a revizní komise a náčelníci všech pracovišť Veřejné i Státní bezpečnosti jednomyslně přihlásili k závěrům prvního dne jednání XIV. sjezdu KSČ a podpořili demokraticky zvolený nový ÚV KSČ. S plnou odpovědností přislíbili, že se nedají zneužít proti zájmu našeho lidu a budou plnit pouze příkazy našich zákonných ústavních činitelů. Přesto byli zástupci komunistů krajské správy SNB Praha nuceni prohlásit, že nemají záruku, že by v těchto pro naše národy tak pohnutých dnech se některý z našich řad nepropůjčil k činům, které jsou v rozporu s tímto prohlášením. Za sebe však ujistili, že se nedají zneužít k činům, za něž by se museli před našimi národy stydět.⁸⁶*

Ani toto prohlášení však nezabránilo svobodnému legálnímu rozhlasu Praha odvíšlat následující informaci: *Představitelé krajské správy StB připravují seznamy osob, které mají být zatčeny. V noci na dnešek zatýkali již pod vedením pplk. Molnára umělce a novináře.⁸⁷*

Dne 24. srpna 1968 reagovala vláda na svém dopoledním zasedání na Pražském hradě na situaci v ministerstvu vnitra a bezpečnostních složkách. Rozhodla o odvolání náměstka ministra vnitra Viliama Šal-

83 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269.

84 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

85 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269.

86 Tamtéž, s. 226–227.

87 Čs. dokumentační středisko. Sb. RFE. Monitoring material, 23. 8. 1968, s. 151.

goviče a prohlásila veškeré rozkazy vydané jeho jménem a jiná opatření počínaje 20. srpna 1968 za neplatná. Řízení Státní bezpečnosti převzal osobně ministr vnitra.⁸⁸

Zpráva o tomto opatření byla telefonicky předána ministerstvu vnitra, jehož aparát jménem J. Pavla vydal zvláštní rozkaz ministra vnitra, kterým bylo v resortu oznámeno, že byl pplk. Šalgovič zproštěn funkce a také že byl odvolán náčelník Státní bezpečnosti Praha (kraj) pplk. Molnár, resp. zbaven s okamžitou platností výkonu služby. Prozatímního náčelníka správy Státní bezpečnosti Praha měl určit náčelník krajské správy SNB po dohodě s příslušnou organizací KSČ.⁸⁹ Pplk. Karas uvedl, že rozkaz bez čísla obdržel cestou dálkopisem. Ještě téhož dne projednal odvolání pplk. Molnára z funkce zástupce náčelníka KS-SNB v celoutvárových výborech KSČ – kraj i město a na jeho místo navrhl pplk. Hrabinu. S tímto návrhem členové obou CÚV KSČ vyjádřili jednomyslný souhlas. S obsahem rozkazu ministra vnitra však pplk. Karas svého exzástupce osobně neseznámil, neboť se nacházel mimo budovu krajské správy SNB Praha. *Následujícího dne jsem žádal prostřednictvím náčelníka sekretariátu pplk. Molnára, aby se dostavil do mé kanceláře. Neučinil tak, přestože jsem tento požadavek několikrát opakoval.*⁹⁰

Náčelník krajské správy SNB prosadil pplk. Hrabinu na stranické půdě a po poradě s náčelníky všech pracovišť i přes jeho odpor. *V této době již dochází k zesílení skandalizačních útoků vůči KS-SNB, je uváděna řada jmen funkcionářů i pracovníků S-Stb Praha jako zrádců. V budově narůstá nervozita. Všeobecně se očekává napaření budovy. Okamžitě vzrostla*

nedůvěra mezi složkami Veřejné a Státní bezpečnosti v komplexu budov v Bartolomějské a Konviktské. Zároveň byla zesílena ochrana budovy sovětskými vojáky.⁹¹

Mediální útoky na Státní bezpečnost kulminovaly v odpoledních hodinách. (viz. box Vysílání stanice...)

V pět hodin odpoledne byla veřejnost informována, že ministr vnitra

Vysílání stanice Československo I. v 16.12 hodin:

Situace ve Státní bezpečnosti – Je to zpráva ze soboty 13.00 hodin:

Kolaborant Šalgovič, agent NKVD, odvolaný dnes vládou z funkce náměstka ministra vnitra, zdržuje se v současné době na velvyslanectví SSSR! Šalgovič je od 22. srpna od 10.00 hodiny mimo svůj úřad! Právě jsme dostali nové pozoruhodné informace o ostré diferenciaci uvnitř Sboru národní bezpečnosti! Především pak v bezpečnosti státní. Předně se dovídáme, že jádro kolaborantských sil StB je na krajské správě a část také na centrále StB v Sadové ulici č. 21. Z dobře informovaných míst nám bylo sděleno, že ve středu v noci před 02.00 hodinou přijal důstojník Molnár ve své pracovně sovětské důstojníky a společně oslavili vstup okupačních sil do hlavního města republiky! O několik hodin později se příslušník Slabý chlubil, že to byl on, kdo zatkl s. Smrkovského! Příslušník Slabý! Další jména nám prozatím nejsou známa, ale víme, že v této společnosti se někteří příslušníci chlubil, kterak zatýkali dr. Kriegl a další. Tento příslušník Slabý vykládal shromážděným příslušníkům, že prý [...] slyšel z německého rozhlasu, že nás má obsadit Bundeswehr, protože je tedy sovětská armáda předešla. Na II/A odboru krajské správy StB, kde je náčelníkem Dvořák starší, připravovaly se seznamy kulturních pracovníků, kteří měli být zatčeni. První místo, kam někteří kolaboranti vedli sovětské orgány, byla redakce Reportéra, ale bohudík tam našli jen velmi málo lidí. Ve středu a ve čtvrtek probíhaly aktivity všech odborů StB. První odbor okupaci odmítl a postavil se za Dubčekovo vedení. Ostatní se v názoru nesjednotili. Mnozí vlastenci a poctiví komunisté odmítli plnit rozkazy Šalgoviče a Josefa Ripla. Většina pracovníků byla falešně informována, že rozkazy vydávané Šalgovičem jsou vydávány se [souhlasem] s. Dubčeka a Černíka. Někteří pracovníci byli informováni o nastávající okupaci 24 hodin předem. Vybrali asi 25 příslušníků, zavázali je přísahou k mlčenlivosti a pověřili úkoly, jako první úkol připravovali přistání letadla na našich letištích. Do StB se vrátili někteří propuštění funkcionáři jako například náčelník rozvědky Houska, náčelník techniky Bokr a důstojníci Říha a Saksal.

major Jaroslav Vokurka (1925), zástupce náčelníka 1. oddělení II/A odboru

Já, major Jaroslav Vokurka, pracovník krajské správy StB Praha, jsem byl ve dnech 24. a 25. srpna očerněn před celým naším národem v rozhlase, televizi a v tisku jako zrádce národa, který v současné době jako velitel zatýkácké skupiny provádí zatýkání našich občanů. Tímto naprosto nepravdivým obviněním byla hrubým způsobem pošlapána čest moje, mých rodinných příslušníků a příbuzných. Prohlašuji na svou čest, že jsem nikdy žádným velitelem ani příslušníkem zatýkácké skupiny nebyl, ani jsem k takovému úkonu nedostal rozkaz od svých představených. S plnou odpovědností prohlašuji, že jsem se nikdy nedal a nikdy nedám zneužít proti zájmům našeho lidu, za což bych se musel před našimi národy stydět a budu plnit jen příkazy našich zákonných ústavních činitelů. Žádám, aby moje činnost byla přešetřena vojenským prokurátorem a výsledek šetření byl oznámen celé naší veřejnosti s příslušnými závěry!

Vysílání Čs. rozhlasu, 26. srpna 1968

88 FELCMAN, Ondřej a kol.: *Vláda a prezident. Období Pražského jara. Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970. Doplněk. Brno 2000*, s. 367.

89 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 229.

90 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření k otázkám položeným náčelníkem inspekce ministra vnitra pplk. Kutnohorským, pplk. J. Karas, 22. 10. 1968.

91 Tamtéž. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

Číslo 00 4
Datum: 24.8.1968

ROZKAZ

MINISTRA VNITRA

Melé skupině bývalých funkcionářů StB, kteří byli v nedávné době zproštěni výkonu funkce, se poděfílo nezákonným způsobem zmocnit částí dálnopisných, telefonních a radiových pojítek. Tito bývalí funkcionáři nyní vydávají jménem StB rozkazy, nařizují a provádějí nezákonná zatýkání, popříp. internování stranických a státních funkcionářů, jakož i jiných veřejných činitelů v Praze, krajích a okresech.

Rozhodnutím čs. vlády ze dne 24.8.1968 byl náměstek ministra vnitra plukovník Viliam ŠALGOVIČ zproštěn výkonu funkce a veškerá jím vydaná rozhodnutí z doby po 20.8.1968, která jsou v rozporu s právním řádem ČSSR, včetně kádrových opatření, jsou neplatná. Z toho důvodu se ujímám přímého řízení StB.

Abyste byly zajištěny všechny úkoly ministerstva vnitra

1) Odvolávám z funkce náčelníka S-StB Praha (kraj) podplukovníka Bohumila MOLNÁRA a zbavuji ho s okamžitou platností výkonu služby. Prozatímního náčelníka S-StB Praha určí náčelník KS SNB v Praze v dohodě se stranickou organizací.

2) Odvolávám z funkce zástupce náčelníka II. správy HS StB podplukovníka Josefa RYPLAŘA a zbavuji ho s okamžitou platností výkonu služby. Na uvolněné funkci jmenuji nového funkcionáře náčelníka HS StB v dohodě se stranickou organizací.

Současně ukládám náčelníku HS StB, aby se svými zástupci zajistil řádný chod služby v souladu s právním řádem ČSSR, akčním programem strany a zabezpečil tak v souladu s polednovým vývojem obnovu dobrého jména všech složek ministerstva vnitra.

3) Kádrová opatření provedená po 20.8.1968 svévolně bývalým náměstkem ministra vnitra plukovníkem Viliamem Šalговиčem na I. správě MV jsou neplatná. Ukládám řádně jmenovaným vedoucím funkcionářům I. správy, aby se na prodloužení ujali svých funkcí a zajistili řádný chod služby na této složce.

Rozkaz ministra vnitra, kterým byl mj. odvolán pplk. B. Molnár

Foto: ABS

vydal rozkaz o zproštění funkce náměstka ministra vnitra V. Šalговиče, odvolání pplk. Molnára, pplk. J. Ripla a pplk. A. Kožucha.⁹²

Během zasedání celoutrvarového výboru KSČ bylo dojednáno, že vedení krajské správy SNB Praha za přítomnosti předsedy CÚV naváže spo-

jení s branným a bezpečnostním výborem Národního shromáždění. Ve večerních hodinách delegace KS-SNB Praha navštívila parlament a informovala, že S-Stb stojí na pozici ústavních činitelů a neprovádí a neprovede nic, co by bylo v rozporu s platnými čs. zákony a nařízeními vlády. V diskusi s poslanci

se ukázalo, že výbor je informován o řadě věcí o nichž nikdo z nás nemá žádně vědomosti. Podle těchto informací měl být na KS-SNB Praha určitý centř, který řídil řadu akcí ve prospěch vojsk. Mělo jít o zabezpečení některých sdělovacích prostředků, zatýkání vedoucích pracovníků na ÚV KSČ, akce vůči Svazu spisovatelů, Svazu novinářů, byli informováni o případu s. Císaře.

Pplk. Hrabina popsals případ Č. Císaře tak, že prý v žádném případě nešlo o jeho zatčení, ale poskytnutí ochrany, navíc že byl již z budovy vyvezen a ukryl se podle vlastní volby. O ostatních věcech jsme nemohli sice podat vysvětlení, ale snažili jsme se poslance přesvědčit o situaci v aparátu Stb. Uváděli jsme, že lidé jsou dezinformováni a že jsme přesvědčeni, že pokud se na nějaké akci podíleli, že to vyplývá z podmínek vojenské podřízenosti bezpečnostních sborů, že je třeba chápat, že pracovník dostává úkol – rozkaz – apod. Žádali jsme, aby nám výbor pomohl zastavit skandalizaci aparátu a tím uklidnit veřejnost i naše pracovníky. Toto vedení výboru přislíbilo.⁹³

Půl hodiny před půlnocí branný a bezpečnostní výbor Národního shromáždění v Čs. rozhlase vyslovil důvěru krajské správě SNB vedené náčelníkem Karasem se sídlem v Bartolomějské ulici. Dnešním dnem byl zbaven rozkazem ministra Pavla funkce náčelník StB podplukovník Molnár a na jeho místo jmenován podplukovník Hrabina. Molnár se pravděpodobně podílel na zatčení soudruha Císaře. Nové vedení krajské správy SNB sdělilo brannému a bezpečnostnímu výboru, že nepřipustí, aby byli naši občané zatýkáni a předváděni k výsledku bez povolení prokurátora. Současně vyslovili domněnku, že některé akce, jako jsou prohlídky bytů a možné zatýkání, je prováděno skupinami stojícími mimo Státní bezpečnost!⁹⁴

92 Čs. dokumentační středisko. Sb. RFE, Monitoring material, 24. 8. 1968, s. 110.

93 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

94 Čs. dokumentační středisko. Sb. RFE, Monitoring material, 24. 8. 1968, s. 186.

Po odvolání pplk. Molnára postupně došlo k obratu situace. Opatření projednaná s ústavními a stranickými orgány zabránila další skandalizaci správy Stb Praha i jejích pracovníků. Státněbezpečnostní práce byla zorganizována tak, aby nemohlo být orgánů z S-Stb zneužito k nezákonným akcím. Tyto snahy v počátku narušovali představitelé sovětského vojenského velení, které nechtělo, aby správa Státní bezpečnosti respektovala příkazy ministra vnitra a nespoupracovala s okupačními úřady.⁹⁵

Dne 25 srpna 1968 kolem deváté hodiny ranní se do kanceláře náčelníka vnitřního oddělení KS-SNB pplk. JUDr. Bohumila Součka dostavil plukovník KGB v doprovodu dalšího sovětského důstojníka a snažil se pplk. Hrabinu „přesvědčit“, aby funkci po pplk. Molnárovi nebral. Jeho argumenty vycházely z následujícího: *jak je ověřeno, že rozkaz k odvolání s. Molnára je pravý, proč ministr vnitra s. Pavel si mě nezavolal, nepohovořil se mnou atd. Na moje vysvětlení, že rozkaz pravý je, že je ověřený v branném a bezpečnostním výboru, uváděl, že být na mém místě by to nedělal, že Pavel nemusí být zítra ministrem atp.*

Krátce po jejich odchodu se dostavil dokonce zástupce vojenského velitele Prahy gardového genpor. I. Veličky v hodnosti generálmajora společně s dalšími sedmi důstojníky. *Soudruh gen. velmi rozezleným tónem po mě vyžadoval sdělení, co vím o rozkaze, který měl vydat s. Pavel. V hodinové diskusi se pplk. Hrabina bránil nařčení, že mají být zatčeni někteří příslušníci Státní bezpečnosti. Při tomto nechutném jednání sovětští důstojníci pplk. Hrabinovi doslova*

vyhrožovali nejvyšší možnou délkou trestu. *Jednání následovalo odpoledne a teprve kolem 16.30 hodin byla provokace objasněna natolik, že velení vojsk uvěřilo, že nikdo žádné takovéto opatření nechystá.*⁹⁶

Po služební stránce byla celá správa Státní bezpečnosti zajedno, že je nutné respektovat danou realitu, plnit úkoly ve smyslu zákonných a ústavněprávních norem. *Názorově však stále ještě probíhá třibení sil, poněvadž ještě u určité části pracovníků není jasno, jak se na věci dívat a jaké závěry z věci vyvodit. Názorové rozdíly jsou mj. podmíněny u části pracovníků pocity strachu, že vůči nim budou vyvozeny sankce za „účast a jejich podíl“ na opatřeních ve prospěch vojsk. Ke zlepšení situace nepřispíval ani fakt,*

že se v budově Bartolomějská 7 stále nacházela sovětská vojenská jednotka, zpravodajští důstojníci a občas i pplk. Molnár.⁹⁷ Sověti obsazené prostory vyklidili až 5. září 1968 ve 22.30 hod.⁹⁸

Ani tato dočasná prohra Bohumíra Molnára neznamenalala konec jeho kariéry ve Státní bezpečnosti. Jak sovětská strana postupně prosazovala své politické a bezpečnostní záměry, opětně stoupala i jeho hvězda. Ze zástupce náčelníka nově vytvořené hlavní správy kontrarozvědky (II. správa) se později – již jako generálmajor SNB – stal náčelníkem správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky (XI. správa FMV).⁹⁹ Jeho osobní a politické postoje jsou zřejmé z jeho vyjádření z 11. září 1968:

Vyjádření podplukovníka Bohumíra Molnára, 11. 9. 1968

Jednotu aparátu [StB] jsem chtěl udržet zejména proto, že jsem pevně věřil tomu, že vláda a vedení strany bude tento aparát potřebovat a že budeme schopni si své vnitřní problémy vyřešit sami. Měli jsme k tomu několik vhodných příležitostí, ale nikdy nebyly využity. Jako přímý účastník maďarských událostí jsem měl vždy vážné obavy, aby se něco podobného neopakovalo u nás. Známe jako rozvědky sílu cizích rozvědek, znám jejich plány, které se od skončení studené války nezměnily, konečná likvidace komunismu zůstává i nadále jejich cílem. Pouze prostředky, metody a formy se od studené války změnily. Varoval jsem před touto situací na krajské konferenci strany, když jsem byl zvolen delegátem XIV. sjezdu a na svém referátu trvám i nyní. Bylo mým životním zklamáním, že nikdo tuto situaci nechce vidět reálně a ztrácel jsem víru v to, že si své věci vyřešíme sami, zejména když se ukazovalo, že usnesení květnového pléna se neplní a že se pod vlivem antisovětské hysterie, za neustálého očerňování strany a 20 let práce komunistů ani plnit nemůže. Mým přesvědčením je a bude, že socialismus v ČSSR se bez socialistického tábora a Sov. svazu budovat nedá. Každá jiná cesta je cestou dobrodružství po které nikdy nepůjdou pod jakýmkoliv krásnými hesly. Plně ale stojím za socialismem demokratickým, humánním, ale vždy třídním. Proto pro označení z kolaborace je urážkou a své svědomí zůstává před národem a před stranou čisté. Necítím se vinen tím, že spojenecká vojska vstoupila na naše území, naopak se domnívám, že jsem udělal vše co bylo v mých skromných silách, aby se tak nestalo a abychom si vyřešili situaci sami. Měl jsem zřejmě ale burcovat ještě více nehledě na útoky tisku na mou osobu po krajských konferencích, ať si tomu někdo říká „zdvížený prst“. Komunisté když hrozí nebezpečí nikdy nemají zvedat prst, nýbrž pěst. Jediné to odpovídá tradicím dělnického hnutí na celém světě.

95 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269–270.

96 ABS, f. IMV, 03-13. Vyjádření, pplk. M. Hrabina, 15. 10. 1968.

97 KOUDELKA, F. – SUK, J.: *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát*, s. 269–270.

98 ÚSD, Sb. KV ČSFR, A 511; dok 1/5.

99 ŽÁČEK, P.: Vzestupy a pády Bohumíra Molnára. Kariéra generála Státní bezpečnosti. In: ČELOVSKÝ, Bořivoj (ed.): *Oči a uši strany. Sedm pohledů do života StB*. Nakladatelství Tilia. Šenov u Ostravy, s. 116–117.